

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos (šaka Logopedija) studijų programa, IV kursas

Gintarė Rukaitė

**BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMOSE FORMUOJAMOS BŪSIMŲJŲ
SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ FUNKCINĖS KOMPETENCIJOS**

Bakalauro baigiamasis darbas

*Bakalauro vadovė –
doc. dr. Irena Kaffemaniėnė*

2010

Bakalauro darbo santrauka

Bakalauro darbe analizuojama būsimumų specialiųjų pedagogų nuomonė apie studijose ir praktikoje jų įgyjamas funkcines kompetencijas.

Tyrime dalyvavo 96 Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto studijų programos Specialioji pedagogika (šaka *Logopedija*; šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) 3 ir 4 kurso studentai.

Anketinės apklausos metodu tirta, būsimumų specialiųjų pedagogų nuomonė apie įgytas kompetencijas kiekvienoje praktikoje, formuojamus gebėjimus, vertybines nuostatas. Analizuojant tyrimo duomenis, ieškota ryšio tarp kompetencijų įgijimo bakalauro studijose ir jų įgyvendinimo praktikų metu.

Tyrimu nustatyta kokių kompetencijų būsimeji specialieji pedagogai turi, kokie gebėjimai formuojami praktikų metu, kurie atsiskleidžia kiekvienoje veikloje. Mokytojui ir specialiajam pedagogui keliami aukšti reikalavimai ugdymo institucijoje bei paruošimui aukštojoje mokykloje. Pagrindinės kompetencijų grupės : bendrakultūrinė, profesinė, specialioji ir bendroji, kurios formuoja tam tikrus gebėjimus, kuriuos turi turėti kiekvienas specialistas, ugdantis vaikus.

Analizuojant studentų atsakymus paaiškėjo, jog studijose ir pedagoginėse praktikoje jie įgyja šias funkcines kompetencijas: informacinių technologijų, organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo, dalyko turinio planavimo ir tobulinimo, ugdymo/si aplinkų kūrimo, mokymo/si proceso valdymo, mokinių pasiekimo ir pažangos vertinimo ir turi jų formuojamus gebėjimus. Būsimeji specialieji pedagogai teigia, jog sunkiau sekasi suformuoti: adekvačiai vertinti problemiškas situacijas, modeliuoti individualizuotą mokymą SUP, įvertinti mokinių pasiekimus, tvarkyti mokyklos dokumentaciją, šviesti mokyklos bendruomenę specialiojo ugdymo klausimais. Tyrimo duomenys rodo, jog respondentai suformavę teigiamas profesines nuostatas apie specialiųjų ugdymosi poreikių asmenis.

Esminiai žodžiai: specialusis pedagogas, kompetencijos, praktika.

Turinys

Bakalauro darbo santrauka	2
Įvadas	3
1 skyrius. KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PEDAGOGINIAME DARBE	7
1.1. Kompetencijos samprata ir struktūra.....	7
1.2. Šiuolaikinio mokytojo ir specialiojo pedagogo kompetencijos.....	9
1.3. Specialiųjų pedagogų rengimas.....	11
2 skyrius. SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ FUNKCINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMASIS STUDIJOSE IR PEDAGOGINĖSE PRAKTIKOSE	14
2.1. Tyrimo metodika.....	14
2.2. Tyrimo dalyviai.....	14
2.3. Būsimųjų specialiųjų pedagogų formuojami gebėjimai praktikų metu.....	17
2.4. Turimos kompetencijos ir gebėjimai praktikų metu.....	29
Išvados	36
Literatūra	37
Summary	41
Priedai	42

Ivadas

Problema ir jos aktualumas. Tobulėjant mokslui ir sparčiai plėtojantis naujausioms technologijoms, greitai kinta žmogaus atliekamas darbas, jis reikalauja vis daugiau naujų žinių ir kompetencijų (Autukevičienė, 2007). Besikeičiančios visuomenės gyvenimo aspektai daro įtaką ir vienai iš švietimo sistemos grandžių – pedagogų rengimui. XXI a. iššūkių kontekste akcentuota, kad užtikrinant nacionalinių prioritetų išsaugojimą globalizacijos, integracijos, informacinių technologijų laikotarpyje, mokytojo rengimas išlieka svarbiausia problema (Šaparnytė, 2003). Naujos žinių visuomenės formavimasis reikalauja visos švietimo sistemos reikšmingų pokyčių. Pedagogo profesinės kompetencijos raida būtina besikeičiančios visuomenės kontekste. Neabejojama, kad pedagogai praktiniu patyrimu gali iš dalies kompensuoti net ugdymo turinio spragas. Nauji reikalavimai pedagogų kompetencijoms leidžia organizacijai įgyti papildomą vertę klientų poreikiams tenkinti, organizacijos konkurenciniam pranašumui išlaikyti (Pakėnienė, Ramanauskienė, 2007). Nuo pedagogų pastangų, daugiau nei nuo kitų veiksmų, priklauso švietimo rezultatų kokybė. Europos Sąjungoje šalia ekonominių interesų vis didesnis dėmesys skiriamas švietimo klausimams. Lietuvos integracija į Europos Sąjungą lemia naują požiūrį į švietimą bei pedagogams keliamų reikalavimų visumą (Autukevičienė, 2007). Pagrindiniuose Lietuvos švietimo dokumentuose iškeliamas mokytojo vaidmuo ir teigiama, kad mokytojų vertybinės nuostatos ir profesinė kompetencija lemia Lietuvos švietimo įstaigų pobūdį, ugdymo tikslų ir uždavinių sprendimų būdus. Vienas po kito pedagogus pasiekia svarbūs dokumentai, reglamentuojantys kvalifikacijos tobulinimą, kompetencijų plėtojimą bei pedagogų atestacijos vykdymą (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė, Gudelevičienė, Novicka ir kt., 2009). Šio amžiaus mokytojas turi gebėti savarankiškai mokytis, sistemingai ir kritiškai mąstyti, priimti sprendimus, kurti idėjas ir alternatyvas, bendradarbiauti su kitais (Gedvilienė, 2008). Tad aktualia teorine ir praktine problema tampa pedagoginių gebėjimų ugdymas. Ugdymo institucijoms reikalingi ne tik pedagogai, turintys profesinį pašaukimą, bet ir kompetentingi, profesionalūs darbuotojai (Autukevičienė, 2007).

Universitetinių studijų periodas – tai vienas iš svarbiausių žmogaus asmenybinio augimo, realaus jo tapimo asmenybe etapų (Bobrova, 2009). Pagrindinė universitetinio mokymo misija – asmens ir visuomenės poreikių tenkinimas pažinimo plėtotės ir aukščiausio lygio kompetencijos požiūriu. Didžiausias rūpestis – kad studijų kokybė atitiktų šių dienų poreikius (Ruževičius, 2007). Monkevičienės, Autukienės (2008) nuomone, pedagogo profesinė raida prasideda dar studijuojant, rengiantis tapti vaikų ugdytoju. Nuo pedagogo profesinės raidos sėkmės priklauso vaikų ugdymo kokybė.

Specialiųjų pedagogų rengimas iki nepriklausomybės ir valstybingumo atkūrimo (1990 m.) buvo veikiamas Rytų patyrimo; pastaraisiais dešimtmečiais dauguma naujų idėjų ateina iš Vakarų. Siekiant sukurti tokią specialiojo ugdymo sistemą, kuri galėtų konkuruoti tiek su Rytais, tiek su Vakarais, svarbu analizuoti, kokių žinių ir profesinių kompetencijų reikia pedagogui, ugdančiam specialiųjų poreikių vaiką, kokia turėtų būti specialiojo pedagogo asmenybė, jo vertybinės nuostatos, kad pajėgtų savo fizinės ir dvasinės jėgas aukoti neįgaliam vaikui (Ambrukaitis, 1998). Profesinė kompetencija daro įtaką ne tik specialiųjų poreikių moksleivių ugdymo kokybei, bet ir, tikėtina, specialiojo pedagogo pasitenkinimui darbu ir profesija (Kaffemanienė, Šadbaraitė, 2005). Specialisto pasirengimas, žinios ir gebėjimai – vieni iš svarbiausių veiksnių, lemiančių teikiamos pagalbos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems asmenims sėkmę (Ivoškuvienė, Makauskienė, Valančiūtė, 2008). Konkurencinės universitetų ir specialistų darbo rinkos sąlygos skatina analizuoti studijų kokybę atsižvelgiant į skirtingą specializaciją turinčių specialiųjų pedagogų, dėstytojų, studentų požiūrį ir vertinimus (Ivoškuvienė, Makauskienė, Valančiūtė, 2008). Pasigendama tyrimų apie būsimųjų specialiųjų pedagogų profesines kompetencijas, stokojama žinių, kokios kompetencijos geriausiai formuojamos studijų metais. Svarbu atskleisti būsimųjų specialiųjų pedagogų nuomonę apie studijose ir pedagoginėse praktikose įgyjamas funkcines kompetencijas. Tiriama problema aktuali rengiant specialistus, plėtojant jų galimybes įsidarbinti darbo rinkoje ir galimybę tobulėti bei teikti kokybišką specialiąją pagalbą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.

Tyrimo objektas – būsimųjų specialiųjų pedagogų nuomonė apie studijose ir pedagoginėse praktikose jų įgyjamas funkcines kompetencijas.

Tyrimo tikslas – atskleisti būsimųjų specialiųjų pedagogų nuomonę apie jų funkcines kompetencijas formuojamas bakalauro studijų programose.

Uždaviniai :

1. Išnagrinėti kompetencijų sampratą, mokytojų ir specialiųjų pedagogų rengimui keliamus profesinių kompetencijų reikalavimus.
2. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, atskleisti būsimųjų specialiųjų pedagogų nuomonę apie studijose ir pedagoginėse praktikose formuojamas kompetencijas : žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas.

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo dalyviai – 111 Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto nuolatinių studijų programos *Specialioji pedagogika* (šaka *Logopedija*; šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) 3 ir 4 kurso studentų. Tyrimas atliktas 2010 m. balandžio mėn.

Bakalauro darbo struktūra. Šis bakalauro darbas sudarytas: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 3 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (35 šaltiniai), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 28 lentelės, 6 paveikslai. Prieduose pateikiama anketa. Darbo apimtis - 47 psl.

1 skyrius. KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PEDAGOGINIAME DARBE

1.1. Kompetencijos samprata ir struktūra

Sąvoka *kompetencija* siejasi su holistiškai suprantamu asmeniniu potencialu ir galimybėmis pritaikyti kintamus ir tikslingus gebėjimus, remiantis žiniomis, patirtimi, vertybinėmis nuostatomis. Autoriai, plėtojantys kvalifikacijos ir kompetencijos sampratų santykį, pabrėžia, kad būtent kompetencija, o ne kvalifikacija ar tik gebėjimai įgalina žmogų veikti skirtingomis, nuolat besikeičiančiomis veiklos sąlygomis (Alifanovienė, Ališauskienė, Ambrukaitis, Kepalaitė, 2007).

Kompetencija – a) būtinų žinių ir gebėjimų turėjimas; gebėjimas atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje; b) gebėjimas atlikti ką nors gerai ar efektyviai; c) gebėjimas taikyti žinias, įgūdžius ir supratimą, atliekant darbą pagal darbdavių reikalaujamus standartus (Rimkevičienė, 1998).

Kompetencija – funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą. Ji apibūdinama remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. Kompetencija žymi dirbančiojo gebėjimą taikyti turimas žinias konkrečioje situacijoje. Kompetencija šiuo aspektu – tai gebėjimas įvertinti naują situaciją, pasirinkti joje tinkamus veiklos metodus (Gedvilienė, 2008).

Kompetencijos įvairiai skirstomos į grupes: *kognityvinės* kompetencijos (komunikacinė ir informacijos valdymo, tiriamosios veiklos, reflektavimo ir mokymosi mokytis); *funkcinės* kompetencijos (informacinių technologijų naudojimo, organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo, dalyko turinio planavimo ir tobulinimo, ugdymo/si aplinkų kūrimo, mokymo/mokymosi proceso valdymo, mokinių pasiekimo ir pažangos vertinimo); *asmeninės* kompetencijos (mokinio pažinimo, bendravimo ir bendradarbiavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo, profesinio tobulėjimo, tarpkultūrinė (inter-, kros-, trans-) – multikultūriniai, politiniai, ekonominiai, socialiniai aspektai; *etinės* kompetencijos – mokinių motyvavimo ir paramos jiems, mokinių pažangos pripažinimo (Saulėnienė, Žydžiūnaitė, Katiliūtė, 2006).

Bendrosios kompetencijos: komunikacinė, informacinė, komandinio, grupinio darbo, problemų identifikavimo ir sprendimo, vadovavimo, gebėjimo bendrauti su partneriais, veiklos planavimo ir organizavimo, veiklos tyrimo, analizavimo ir vertinimo, laiko planavimo, savianalizės ir savęs įsivertinimo, profesinio tobulėjimo, visuomenės veiklos ir kt. (Gedvilienė, 2008).

Kiekviena *funkcinė* kompetencija susideda iš daugelio smulkesnių kompetencijų, kurios atitinka veiksmus, reikalingus veiklai realizuoti, ir operacijų, kurios sudaro atskirą veiksmą (Gedvilienė, 2008).

Kiekviena kompetencijų grupė turi savo kontekstines/situatyvines ir bendrąsias kompetencijas, kurios atsispindi konkrečių gebėjimų srityje bei dokumentuose, kurie tai patvirtina. Profesinė kompetencija – viena iš sudėtinių kvalifikacijos dalių, tai studijų metu įgytas asmens gebėjimas atitikti profesinę veiklą (Montvilaitė, Mockevičienė, 2007).

1.2. Šiuolaikinio mokytojo kompetencijos

Pedagogo kompetencija – tai savita pedagogo profesinė raiška, pagrįsta profesiniais, pedagoginiais ir asmeniniais gebėjimais (Montvilaitė, Mockevičienė, 2007). ES švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose kompetencija apibrėžiama kaip gebėjimų, žinių, vertybių ir nuostatų derinys, be to, išskiriamas teiginys, kad ugdymo sistemoje keičiasi akcentai: pereinama nuo žinių svarbos aktualizavimo ir bazinių įgūdžių lavinimo prie gebėjimų ir nuostatų ugdymo bei pagrindinių kompetencijų plėtojimo. Svarbu ne tik tai, ką žino kiekvienas asmuo, bet ir tai, kaip, kada pritaiko turimas žinias, ar turi polinkį mokytis ir kaip jį plėtoja (Sabaliauskas, Bukantaitė, 2007).

Mokytojų profesijos kompetencijos apraše išskiriamos mokytojų kompetencijos: *bendrakultūrinės* – lemia sėkmingą veiklą konkrečioje kultūroje; *profesinės* – reikalingos sėkmingai bendrajai ugdymo veiklai, jos nespacificuojant pagal ugdymo turinio sritis; *bendrosios* – reikalingos mokytojo veiklai ir galimos perkelti iš vienos rūšies į kitą, jų ugdymas didžiąja dalimi paremtas asmeninėmis savybėmis; *specialiosios* – lemiančios sėkmingą mokytojo veiklą konkrečioje ugdymo turinio srityje (Laužackas, Gedvilienė, Tūtlys, Juozaitienė, 2008).

Mokytojo kompetencijos skirstomos į veiklos (funkcines) ir turinines (pažintines). Veiklos funkcinų kompetencijų kiekybinį ir kokybinį poreikį (kompoziciją) bei jų sąveikos pobūdį lemia konkrečios profesijos sąlygos bei techninės, technologinės, vadybinės ir kitos veiklos inovacijos (Gedvilienė, 2008).

Taip pat, autorė skiria penkias pagrindines mokytojo profesinės veiklos kompetencijas: mokymo(si) projektavimo (bendri asmeniniai mokymosi tikslai), jo įgyvendinimo (tikslų siekimas), įsivertinimo (kaip pasisekė įgyvendinti mokymosi tikslus), asmenybės saviugdos (įsivertinimo korekcija), tyrimo (mokymosi motyvacija).

Mokytojas turi turėti asmenybės srities kompetencijų (mokymasis, komunikavimas užsienio kalba, kultūrinis sąmoningumas, informacinių technologijų taikymas ir kt.); dalykinės

srities kompetencijų (žinios, gebėjimai, požiūriai, asmens savybės, lemiančios asmens sėkmingą veiklą konkrečioje ugdymo situacijoje); didaktinės srities kompetencijų (žinios, įgūdžiai ir gebėjimai, požiūriai, vertybinės nuostatos, asmens savybės, lemiančios veiksmingą ugdymą); vadybinės srities kompetencijų – valdyti ugdymo procesą, lyderystė, socialinis vaidmuo, projektų valdymas, dalyvavimas vidaus ir išorės audite ir kt. (Gedvilienė, 2008).

Martišauskienės teigimu (2008), profesinės ir specialiosios kompetencijos – lemia sėkmingą veiklą konkrečiame ugdymo turinio konkurenciniame ar srityje. Praktinės (specialiosios, funkcinės) kompetencijos atsiskleidžia per informacinių technologijų raišką, ugdymo organizavimą, mokomo dalyko planavimą, ugdomosios aplinkos kūrimą, objektyvų mokinių vertinimą, jų gebėjimų pažinimą, bendradarbiavimą su mokykla.

Lietuvos socialinio – politinio gyvenimo pokyčiai reikalauja iš mokytojų naujų socialinio darbo kompetencijų: teikti pagalbą socialinių problemų turintiems mokiniams, rizikos grupės mokiniams ir jų tėvams, teikti aktyvią paramą socialinę atskirtį patiriantiems mokiniams ir padėti jiems integruotis į visuomenę (Gedvilienė, 2008).

Taip pat autorė pabrėžia, jog prasidėjus vaikų, turinčių mokymosi negalių integracijai į bendrojo lavinimo mokyklas, mokinių ugdymui pagal adaptuotas ir modifikuotas programas, mokytojams prireikia gebėjimo įtraukti į šį procesą specialiųjų poreikių turinčius vaikus.

Nūdienos mokytojui itin svarbios: *perkeliamosios* (asmeninė, mokymosi mokytis, veiksmingos veiklos, komunikacinė, informacijos naudojimo, komandinio darbo, projektinės ir tiriamosios veiklos), *bendrosios pedagoginės* (edukacinių idėjų ir technologijų, edukacinės aplinkos ir ugdymo programų kūrimo, mokinių vertinimo, mokinių motyvavimo ir paramos jiems teikimo), sociokultūrinės, darnaus vystymosi ir kt. kompetencijos (Gedvilienė, 2008). Autorės nuomone, mokytojas negali pasikliauti tomis žiniomis, kurias įgijo aukštojoje mokykloje – jis turi gebėti jas atnaujinti. Taip mokymasis visą gyvenimą tampa svarbiausia sąlyga plėsti profesinę mokytojo kompetenciją.

Viena iš svarbiausių šiandien tampa kompiuterinio raštingumo kompetencija, kuri atsiskleidžia gebėjimu žinias pritaikyti praktikoje ir paruošti vaikams užduotis, pristatymą padaryti kompiuterine programa ir panašiai. Galima nurodyti tokias svarbias (be dalykinių) pedagogų profesinę kompetenciją sudarančias dalis: gebėjimą bendrauti; informacinius ir komunikacinius įgūdžius ugdymo procese; socialinę – psichologinę kompetenciją; profesinės veiklos aptarimo, įsivertinimo ir tobulinimo kompetencijas (Gedvilienė, 2008).

Apibendrinus įvairių autorių teiginius apie pedagogo profesinius vaidmenis, kompetencijų ir kvalifikacinių reikalavimų mokytojams duomenis, operacionalizuota pedagogo profesinių kompetencijų struktūra: pedagogo profesines kompetencijas sudaro trys pagrindiniai

komponentai: 1) kognityvinis (išsilavinimas, žinios), 2) afektyvinis (emocinis ir motyvacinis) – pedagogo asmenybės savybės ir vertybių sistema, 3) konatyvinis – specialūs pedagoginiai, profesinės raidos ir kt. gebėjimai. (Kaffemanienė, Šadbaraitė, 2005).

1.3. Specialiųjų pedagogų rengimas, jų funkcinį kompetencijų ugdymas

Reinolds, Salters (1995) atkreipia dėmesį į svarbius veiksnius, kurie veikia kompetencijas, kurios turi būti įgyvendintos, bei požiūrį į mokymo ir pedagogų rengimą.

Mokytojo specialiosios kompetencijos būtinos ir specialiajam pedagogui, nes šis specialistas privalo turėti dalykinių žinių, vertybinių nuostatų bei vadybinių kompetencijų, tai yra organizuoti specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymo procesą. Specialusis pedagogas – tai vaiku, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokytojas, komandinio darbo atstovas, turintis gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti su mokytojais, specialiųjų ugdymosi poreikių vaikais, jų šeimomis, specialistais. Specialieji pedagogai privalo teikti mokiniams ne tik labai kokybišką, bet ir labai individualią, ilgalaikę bei kryptingą pagalbą (Ališauskas, Rusteika, 2008). Mokytojui specialusis pedagogas yra didžiausias pagalbininkas ugdant specialiųjų poreikių mokinius. Šis specialistas turi daugiau žinių, gebėjimų bei įgūdžių įveikiant vaikų specialiuosius poreikius. Mokytojai ir specialieji pedagogai bendradarbiauja norėdami padėti mokiniui. Specialiesiems pedagogams būtinos bendrojo lavinimo ir specialybės teorinių žinių, gebėjimų kompetencijos.

Gebėjimai ir įgūdžiai įgauna prasmę tada, kai juos gali pritaikyti praktiniame darbe, šiuo atveju studentų praktikos metu: rengiant planus, atpažįstant mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius, vedant užsiėmimus, pratybas, teorines žinias pritaikyti praktiškai, kiekvienoje veikloje atsiskleidžia tam tikra kompetencija.

Pedagoginė kompetencija – tai pedagogo profesionalumas įvairiose srityse: pedagoginių technologijų įvaldymas; pedagoginis mokslumas – mokslo krypties raidos žinojimas, dalyvavimas moksliniuose tyrimuose, atvirumas profesinei raidai; pedagoginis meistriškumas – profesionalus veiklos atlikimas (Kaffemanienė, Šadbaraitė, 2005). Atsižvelgiant į reikalavimus pedagogo rengimui, būtina analizuoti, kaip studijų programos *Specialioji pedagogika* ugdomos kompetencijos atliepia Europos kvalifikacijų sąrangos kompetencijų grupes (Vaitkevičienė, 2008). Autorė atliko studijų programos *Specialioji pedagogika* (šaka Logopedija) galutinių tikslų ir įgyjamų kompetencijų palyginimą su atskirų modulių studijų tikslais ir formuojamais gebėjimais; tai leido autorei apibrėžti studijų programos turinio ir pagrindinio tikslo dermę bei įvertinti studijų programos kokybę pagal atlikimo tikslams koncepciją (Vaitkevičienė, 2008). Ambrukaičio (1998) nuomone, keičiantis švietimo situacijai,

turėtų kisti ir studijuojamų dalykų temos, didaktiniai tikslai ir uždaviniai. Galbūt, kas buvo aktualu ir svarbu specialiajam pedagogui prieš 20 metų, dabar nereikalinga, nes keičiasi specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymas, jų vis daugiau mokosi bendrojo lavinimo mokyklose.

Vakarų šalių pedagogų rengimo tyrėjus ypač jaudina praraja tarp profesinių žinių ir praktinės pedagogo veiklos. Jie teigia, kad ugdymas turėtų būti labiau profesionalizuotas, nes ir pedagoginės žinios tapo labiau specifinės (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė, Gudelevičienė, Novicka ir kt., 2009).

Ivoškuvienės, Makauskienės ir Valančiūtės teigimu (2008), praktinio darbo rezultatus lemia specialisto profesinės žinios, gebėjimas planuoti, stebėti, analizuoti ugdymosi procesą, atsižvelgti į individulius ugdytinių poreikius, gebėjimus, integruoti įvairius ugdymo metodus ir būdus.

Pasak Alifanovienės, Ališauskienės, Ambrukaičio, Kepalaitės (2007), Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto specialiųjų pedagogų rengimo programa labiau orientuota į bendrų visiems specialiesiems pedagogams kompetencijų ugdymą nei į specifines kompetencijas; iš dalies į tai atsižvelgiama, dėstant specialybės dalykus, specialiąsias didaktikas. Sprendžiant iš modulių turinio, tradiciškai studentai išsamiau rengiami darbui specialiose ugdymo institucijose.

Studijuojantys *Specialiąją pedagogiką* studentai atlieka dvi praktikas specialiosiose ugdymo įstaigose : žemesniųjų klasių ir aukštesniųjų klasių mokytojo. Logopedo ar kūno kultūros mokytojo, kineziterapeuto bei specialiojo pedagogo bendrojo lavinimo mokykloje tėra tik po vieną. Praktikoms reikia skirtingų žinių, gebėjimų ir įgūdžių. Kiekvienoje veikloje būsimieji specialistai siekia įgyvendinti tikslus bei uždavinius.

Mokymo, lavinimo, auklėjimo ir sveikatos stiprinimo uždavinių sprendimas daugiausia priklauso nuo kūno kultūros mokytojo profesinės kompetencijos, jo fizinio parengtumo ir judesių kultūros, organizacinių gebėjimų, moralinės, estetinės, kalbinės, komunikacinės kultūros ir didaktinių gebėjimų (Grajauskas, Norkus, 2004). Pedagogai planuodami pamokas, popamokinį, neformalųjį ugdymą, padės ugdytinio reabilitacijai (Vaitkevičius, Minginas, 2008). Gebėjimas taikyti įvairias metodikas taip pat reikšmingas praktikų metu, nes veiklų metu patikrinami turimi įgūdžiai bei žinios. Be kūno kultūros mokytojo ir kineziterapeuto praktikų būsimieji specialistai ugdo vaikus bendrojo lavinimo mokykloje.

Alifanovienės, Ališauskienės, Ambrukaičio, Kepalaitės (2007) nuomone, tikėtina, kad specialiojo pedagogo darbui bendrojo lavinimo mokykloje kokybiškai parengti ir įgyti papildomų specializacijų studentams nepakanka nei laiko, nei motyvacijos, nei kitų tiek vidinių,

tiek išorinių resursų. Iš tokios situacijos kontroversiškumo kyla probleminis klausimas: ar specialiųjų pedagogų rengimo kokybei nekenkia studijų programos multidiscipliniškumas, tam tikras studijų išsišakojimas į plataus profilio veiklas bakalauro studijose, t.y., ar ne per anksti bakalauro studijose siūlyti tokią multidisciplininę programą?

Galima sulaukti neigiamo požiūrio apie specialiųjų pedagogų rengimą, anot Šaparnytės, (2003) išryškėja šie esminiai pedagogų rengimo sistemos trūkumai: perdėtas mokytojų profesinio rengimo akademiškumas, orientacija į „grynąjį mokslą“ (didelis teorinių disciplinų krūvis ir mažas praktinių kursų skaičius; reikia subalansuoti akademinį studijų ir praktinio rengimo santykį; nėra teorijos ir praktikos ryšio; nepakankamai pedagogizuotas mokytojų rengimo procesas bei jaučiamas praktinių, psichologinių, didaktinių ir vadybinių žinių stygius, nepakankama pedagoginės praktikos trukmė Toks autorių teiginys verčia apmąstyti specialiąją pedagogiką studijuojančiųjų gebėjimą prisitaikyti dirbti skirtingose įstaigose, savo žinias, įgūdžius, įgytus studijų metu, perteikti praktinėse veiklose. Galima manyti, jog praktikų vadovai, asmenys atsakingi už studentų mokymąsi praktikų metu tikisi geriausiai atsiskleidžiančių savybių, gebėjimų bei parodymo, ką išmoko, ką geba ir ką žino. Kita vertus, ar viename asmenyje, kuris ką tik įgijo bendrąjį vidurinį išsilavinimą, įmanoma „sutelkti“ praktiškai trijų specialistų - specialiosios mokyklos mokytojo, bendrojo lavinimo mokyklos specialiojo pedagogo ir plataus profilio logopedo ar kineziterapeuto ir specialiojo kūno kultūros mokytojo kompetencijas? (Alifanovienė, Ališauskienė, Ambrukaitis, Kepalaitė, 2007).

Pedagoginė praktika – svarbiausia mokytojo rengimo forma. Pedagoginė praktika – grįžtamasis ryšys vertinant ir tobulinant studijų programas; studentai pedagoginei praktikai skiria reikiamą dėmesį – apie tai byloja jų savianalizės, išplėstiniai specialybės pamokų ir ugdymo renginių planai, dienoraščiai (Grincevičienė, Senkus, 2008).

Stebimosios pedagogo praktikos tikslai – supažindinti I kurso studentus su įvairių raidos sutrikimų turinčių vaikų ugdymu specialiose ikimokyklinėse įstaigose, specialiosiose mokyklose, studentų atliekamos žemesniųjų klasių mokytojo praktikos tikslai – susipažinti su mokomojo – auklėjamo darbo organizavimu specialiosios mokyklos žemesnėse klasėse, susiformuoti pirminius pedagoginio darbo įgūdžius, mokytis mokomųjų dalykų specialiųjų didaktikų teorines žinias įgytas studijų metu taikyti praktikoje; aukštesniųjų klasių mokytojo praktikos tikslai – susipažinti su mokomojo – auklėjamojo darbo organizavimu aukštesnėse specialiosios mokyklos klasėse, mokytis praktiškai taikyti įvairių mokomųjų dalykų specialiųjų didaktikų teorines žinias; specialiojo pedagogo praktikos metu studentai mokosi dirbti specialiojo pedagogo darbą bendrojo lavinimo mokykloje (Jucevičienė, Bankauskienė, Janiūnienė, Lepaitė, Simonaitienė, 2007).

Ivoškuvienė, Makauskienė, Valančiutė (2008), pažymi, kad praktiniame darbe ypač reikšmingas logopedo požiūris į kalbos sunkumų turinčius asmenis, jų ugdymą ir logopedo asmeninės savybės, kurios lemia specialisto ir ugdytinių sąveikos pobūdį.

Studentai baigdami aukštąją mokyklą yra įgyję tam tikrą žinių, praktikose susiformavusių gebėjimų bei turi tam tikras kompetencijas.

Atliktas tyrimas (2007) Alifanovienės, Ališauskienės, Ambrukaičio ir Kepalaitės parodė kokių profesinių kompetencijų studentai stokoja, kokių turi ir kokias norėtų ugdyti univeristete. Mažai akcentuojama apie tai, kokia studentų nuomonė apie funkines kompetencijas, kaip jos atsiskleidžia kiekvienoje veikloje, kokią išvadą galima prieiti, jei dauguma studentų susiduria su tomis pačiomis problemomis. Autoriai pastebi, jog jų atliktas tyrimas parodė, kad studentai turėtų mokytis taikyti bedruosius gebėjimus ir metagebėjimus praktikų metu. Tokį teiginį galima paneigti arba pagrįsti atlikus tyrimą apie studentų konkrečias kompetencijas praktinėje veikloje.

Pastebima, jog trūksta tyrimų apie funkinių kompetencijų pritaikymą ir svarbą praktikų metu. Šiuo tyrimu siekiama atskleisti bakalauro studijų programose formuojamas būsimųjų specialiųjų pedagogų funkines kompetencijas.

2 skyrius. SPECIALIŲ PEDAGOGŲ FUNKCINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMASIS STUDIJOSE IR PEDAGOGINĖSE PRAKTIKOSE

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimas atliktas anketinės apklausos metodu. Parengta pusiau uždaro tipo anketa (pavyzdys pateikiamas 1 priede). Anketoje 8 klausimai (iš jų 7 uždari ir 1 atviras). Pagrindinės anketos dalys: 1) demografinių duomenų apie tyrimo dalyvius blokas (lytis, amžius, specialybė, kursas, atliktos praktikos, kt.); 2) klausimų blokas, skirtas tirti būsimųjų specialiųjų pedagogų nuomonę apie studijose ir pedagoginės praktikose jų įgytas kompetencijas (žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas).

Tyrimas atliktas 2010 m. balandžio mėn. Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultete. Apklausos dalyviams paaiškinti tyrimo tikslas ir uždaviniai, garantuotas anonimiškumas. Studentai turėjo atsakyti į klausimus apie tas praktikas, kurias buvo atlikę iki tyrimo. Anketos dalintos 4 kurso studentams prieš paskaitas, o 3 kurso studentams – praktikos metu; jiems anketas įteikti padėjo trečiakursių seniūnės.

Dauguma studentų geranoriškai sutiko dalyvauti apklausoje. Išdalinta 111 anketų, sugrįžo 96 (grįžtamumas 87%).

Tyrimo duomenys apdoroti kiekybiškai (skaičiuojant atsakymus procentais nuo tyrimo dalyvių skaičiaus) ir kokybiškai – analizuojant ir interpretuojant atsakymų turinį.

2.2. Tyrimo dalyviai

Esminis tyrimo dalyvių atrankos kriterijus – atliktos pedagoginės praktikos. Kadangi pasirinktos tirti studijų programos *Specialioji pedagogika* pedagoginės praktikos atliekamos aukštesniuose kursuose, tai apklausoje dalyvauti pakviesti 3 ir 4 kurso nuolatiniai studijų studentai. Apklausoje dalyvavo Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto programos *Specialioji pedagogika* 3 (41) ir 4 kurso (55) studentai, iš viso apklausti 96 respondentai (93 moterys ir 3 vyrai; amžius 21–24 m.); iš jų – 57 studijuojantys studijų programos *Specialioji pedagogika* šaką *Logopedija* ir 39 – studijuojantys tos pačios programos šaką *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*. Studijuojančių šaką *Logopedija* grupių daugiau, negu studijuojančiųjų šaką *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*, todėl ir apklausoje dalyvavo daugiau *Logopedijos* šakos studentų. Duomenys apie tyrime dalyvavusių studentų atliktas pedagogines praktikas pateikiami 1 lentelėje.

Būsimųjų specialiųjų pedagogų atliktos pedagoginės praktikos, %

Atlikta praktika	Studentai, %		
	III kursas	IV kursas	Iš viso
Stebimoji pedagogo praktika	42, 7	57, 3	100
Specialiosios mokyklos žemesniųjų klasių mokytojo	42, 7	57, 3	100
Specialiosios mokyklos aukštesniųjų klasių mokytojo	0,0	57, 3	57, 3
Specialiojo pedagogo bendrojo lavinimo mokykloje	0,0	57, 3	57, 3
Logopedo	0,0	33, 3	33,3
Kūno kultūros mokytojo, kineziterapeuto	0,0	23, 9	23,9

III kurso studentai turėjo atsakyti į klausimus apie tas praktikas, kurias buvo atlikę iki tyrimo: stebimąją pedagogo praktiką bei žemesniųjų klasių mokytojo specialiojoje mokykloje (iki apklausos jie nebuvo atlikę logopedo, kūno kultūros mokytojo ir kineziterapeuto, todėl į klausimus apie šias praktikas neatsakinėjo).

Visi apklausoje dalyvavę studentai atliko stebimąją pedagogo (I kurse) ir specialiosios mokyklos žemesniųjų klasių mokytojo (III kurse) praktikas. 4 kurso studentai iki apklausos buvo atlikę visas studijų programoje numatytas praktikas (žr. 1 lentelę). Priklausomai nuo studijuojamos šakos *Logopedo praktiką* buvo atlikę visi apklausoje dalyvavę 4 kurso studentai (33,3% visų apklaustųjų), studijuojantys programą *Specialioji pedagogika* (šaka *Logopedija*); o *Kūno kultūros mokytojo, kineziterapeuto praktiką* – visi apklausoje dalyvavę 4 kurso studentai (23,9% visų apklaustųjų), studijuojantys programą *Specialioji pedagogika* (šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*).

Didesnė dalis respondentų praktikas atliko Šiaulių miesto mokyklose (38,6%) ir rajono mokyklose. Praktikų įvairovė suteikia galimybę atlikti ne tik bendrojo lavinimo bei specialiosiose mokyklose, bet ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose - darželiuose. Studentai, studijuojantys programą *Specialioji pedagogika* (šaka *Logopedija*) turi galimybę pagal jų specialybę praktikas atlikti Ankstyvosios reabilitacijos tarnybose, bei Specialiojo ugdymo centre, o programą *Specialioji pedagogika* (šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) - Moters ir vaiko klinikoje. Praktikų atlikimų vietas įvairios priklausomai nuo to, kokio specialisto praktiką atliks ir ar tame mieste yra įstaiga, atitinkanti praktikų instrukcijose nurodytus reikalavimus.

Duomenys apie tai, kaip studentai suranda pedagoginių praktikų vietas, pateikiami 2 lentelėje.

Būsimųjų specialiųjų pedagogų pasirinkimas praktikos vietos, %

Praktikos vietos pasirinkimas	%
Pasirinko savarankiškai	74,0
Pasiūlė praktikų vadovai	13,5
Abu variantai	12,5

Dauguma studentų dažniausiai patys sprendžia, kuriame mieste ir/ar įstaigoje atliks praktiką, atsižveldami į praktikų reikalavimus. Tik maža dalis apklausoje dalyvavusių studentų renkasi tai, ką siūlo praktikų vadovai; arba derina abu variantus – ir galimybę pasirinkti praktikos vietą, miestą, ir vykti ten, kur pasiūlo praktikų vadovai.

Apklausa rodo, kad tik maža dalis studentų jau studijuodami dirba pagal būsimą specialybę (žr. 3 lentelę).

Būsimųjų specialiųjų pedagogų derinimas studijų ir darbo, %

Derinimas studijų ir darbo	%
Dirba pagal specialybę	3,2
Dirba ne pagal specialybę	10,5
Nedirba	86,3

Dauguma būsimųjų specialiųjų pedagogų tik studijuoja. Dirbančių ne pagal specialybę daugiau, nei dirbančių pagal specialybę.

Studijų programa *Specialioji pedagogika* suteikia galimybę dirbti specialiojoje mokykloje mokytoju, specialiuoju pedagogu bendrojo lavinimo mokykloje, o atitinkamas studijų programos šakas pasirinkusiems – dirbti logopedais ar kineziterapeutais, kūno kultūros mokytojais. Apklaustos duomenimis, dauguma (78,1%) studentų, baigę studijas dirbs pagal specialybę (žr. 4 lentelę).

Būsimųjų specialiųjų pedagogų ketinimai dirbti pagal studijuojamąją specialybę, %

Ketinimai ateityje dirbti pagal specialybę	%
Taip	78,1
Ne	16,6
Nežinau	5,2

Neplanuojančių dirbti pagal įgytą specialybę kur kas mažiau (16,6%) kai kurie studentai dar neapsprendę.

2.3. Būsimų specialiųjų pedagogų formuojami gebėjimai praktikų metu

Alifanovienės, Ališauskienės, Ambrukaičio, Kepalaitės (2007) nuomone, sudėtinga parengti viename asmenyje tris specialistus, puikiai teikiančius pagalbą ne tik vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, bet ir mokytojams. Studentams pasiūlyta įsivertinti, kiek ir kokių žinių, gebėjimų bei kompetencijų gebėjo pritaikyti praktinėse veiklose. Tirta, kaip studentai vertina praktikų naudingumą, savo gebėjimus taikyti studijose įgytas žinias.

Studentų nuomonė apie stebimosios praktikos naudingumą. Stebimosios praktikos tikslas – sudaryti sąlygas studentams suvokti vaikų, turinčių sensorinių, kalbos, judesio ir/ar intelekto sutrikimų, specialiųjų poreikių esmę, susipažinti su specialiųjų poreikių tenkinimu ikimokyklinėse įstaigose, specialiosiose mokyklose, kt. įstaigose, suvokti pedagogų ir kt. specialistų funkcijas; mokytis atpažinti savo, kaip būsimąjo specialisto, profesines vertybines nuostatas. Studentų nuomonę parodo apdoroti duomenys apie stebimosios praktikos naudingumą (žr. 5 lentelėje).

5 lentelė

Studentų (N=96) nuomonė apie stebimosios pedagogo praktikos naudingumą, %

Praktikos naudingumas	%
padėjo mokytis stebėti ir analizuoti specialiojo pedagogo veiklą;	63,5
padėjo pažinti vaikus, turinčius klausos, regos, kalbos, judesio ar intelekto sutrikimų;	61,5
padėjo susiformuoti supratimą apie specialiojo ugdymo esmę	49,0
padėjo formuoti teigiamas nuostatas į specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus;	40,6
padėjo įsivertinti savo pasirinkimo studijuoti teisingumą	39,6

Stebimosios pedagogo praktikos metu studentams praktika padėjo mokytis stebėti ir analizuoti specialiojo pedagogo veiklą bei pažinti vaikus, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių. Mažiausiai studentų teigė, kad stebimoji praktika padėjo jiems įsivertinti savo pasirinkimo studijuoti Specialiąją pedagogiką teisingumą (39,6% visų apklaustųjų) bei formuoti teigiamas nuostatas (40,6% visų apklaustųjų).

Studijose įgytų žinių praktinio taikymo gebėjimai. Būdingiausi išsilavinusio žmogaus bruožai – tai ne tik visapusiškas pasaulio pažinimas, profesinis meistriškumas, bet ir nuolatinių žinių plėtimas bei gilinimas, taip pat ir gebėjimas tomis žiniomis naudotis, jas taikyti praktikoje, plėtoti (Autukevičienė, 2007). Kiekviena praktika reikalauja gebėjimo pasinaudoti ir pritaikyti dalykų studijose įgytomis žiniomis ir gebėjimais. Žemiau pateikiami duomenys apie tai, kaip studentai vertino savo gebėjimus praktikoje taikyti įvairių studijuotų dalykų žinias.

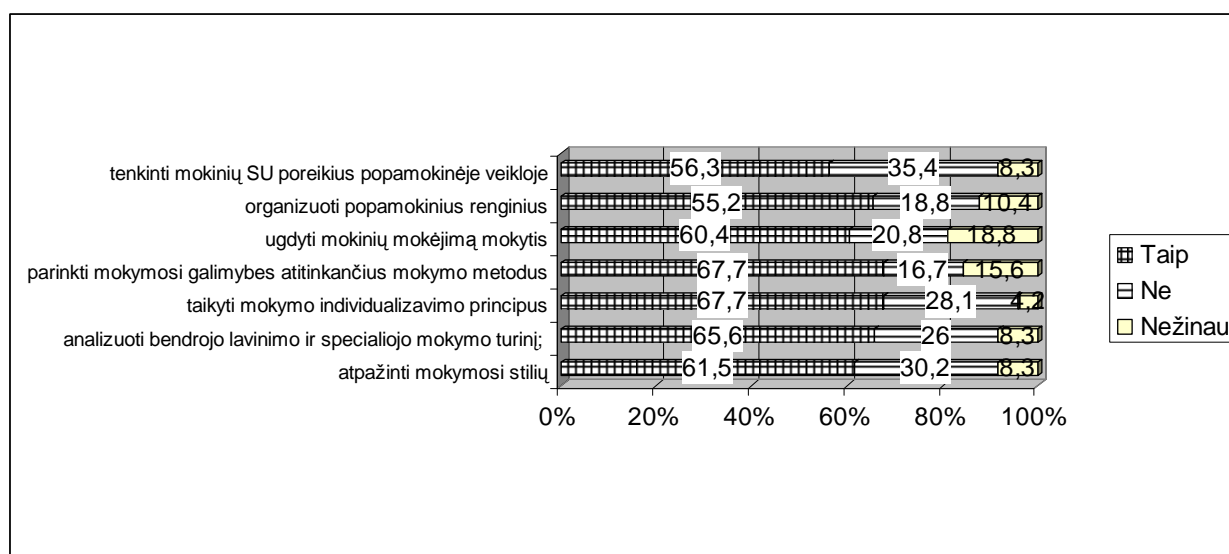
Visose praktikose studentai atliko psichologijos užduotis 6 lentelė iliustruoja duomenis apie studentų įgytus gebėjimus taikyti psichologijos žinias praktiškai.

Psichologijos žinių taikymo gebėjimai (N=96) , %

Gebėjimai taikyti psichologijos žinias	Taip	Ne	Nežinau
<i>Savianalizės</i> : analizuoti savo pedagoginę veiklą, įvertinti savo veiklos sėkmių ir nesėkmių psichologines priežastis	82,3	15,6	2,1
<i>Refleksijos</i> : suvokti savo, mokinio, mokytojo poelgių priežastis, tiksliau išreikšti savo mintį, pagrįsti ją, daryti ne pirmo įspūdžio išvadas	68,8	19,8	11,5

Pasinaudodami psichologijos studijose įgytomis žiniomis, per pedagogines praktikas studentai atlieka užduotį – savo praktinio mokymosi refleksiją ir savianalizę. Tyrimo duomenys rodo, jog tiek savianalizės, tiek ir refleksijos užduotis studentams nesukėlė didelių sunkumų. Dauguma jų teigė gebantys analizuoti savo pedagoginę veiklą, įvertinti savo veiklos sėkmių ir nesėkmių psichologines priežastis, refleksyviai suvokti savo, mokinio, mokytojo poelgių priežastis, reikšti mintis, pagrįsti jas, daryti ne pirmo įspūdžio išvadas. Kaip teigia Bubnys, Žydžiūnaitė (2007), gebėjimas kritiškai mąstyti, analizuoti savo patirtį ir išgyvenimus skatina studentus aktyviau įsitraukti į mokymo(si) procesą, numatant ir sprendžiant problemas, priimant kompleksinius sprendimus įvairiose probleminėse situacijose. Studentai turi refleksyviai analizuoti tai, ką jie studijuoja, parašyti apie tai, susieti tai su praeities patyrimu (Chickering, Gamson, 1997).

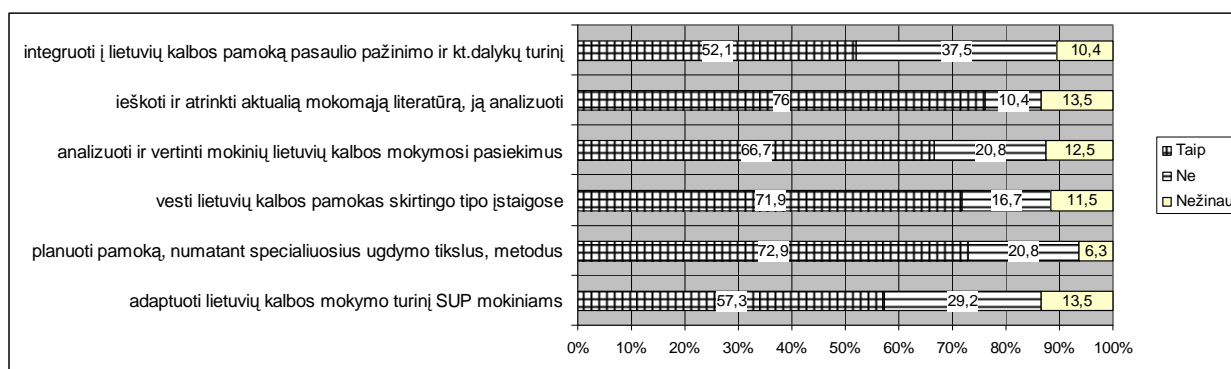
Dar vienos disciplinos – pedagogikos teorines žinias ir praktikos sąsajas studentai galėjo įvertinti atsakydami į teiginius. Ugdymo požiūriu žvelgiant vaiko, jaunuolio vystymąsį tobulėja sąveikaujant su aplinka. Tokiam procesui įtakos turi pedagogika. Apklaustųjų studentų nuomonė apie pedagogikos žinias kaip atpažinti mokymosi stilių, ugdyti mokinių gebėjimą mokytis ir t.t. pateikiama jų atsakymuose (žr. 1 paveikslas).

1 pav. Pedagogikos disciplinos formuojamų gebėjimų taikymas praktikų metu (N=96), %

Dauguma apklausoje dalyvavusių studentų pažymėjo, jog geriausiai sekėsi taikyti mokymo individualizavimo principus bei parinkti mokymosi galimybes atitinkančius mokymo metodus. Mažesniajai daliai sunkiau sekasi atpažinti mokinių mokymosi stilių bei tenkinti mokinių SU poreikius popamokinėje veikloje. Būsimieji pedagogai dvejoja dėl savo žinių turėjimo ugdyti mokinių gebėjimą mokytis. Dalis studentų teigė stokojantys mokinių pažinimo, jų pasiekimų vertinimo kompetencijų. Alifanovienė, Ališauskienė, Ambrukaitis, Kepalaitė ir Pokštas (2007) tyrimu siekė išsiaiškinti studijuojamųjų dalykų aktualumą ir naudingumą praktikų metu. Galima palyginti, jog pedagogikos reikšmė didelė ir studentai savo žinias vertina patenkinamai.

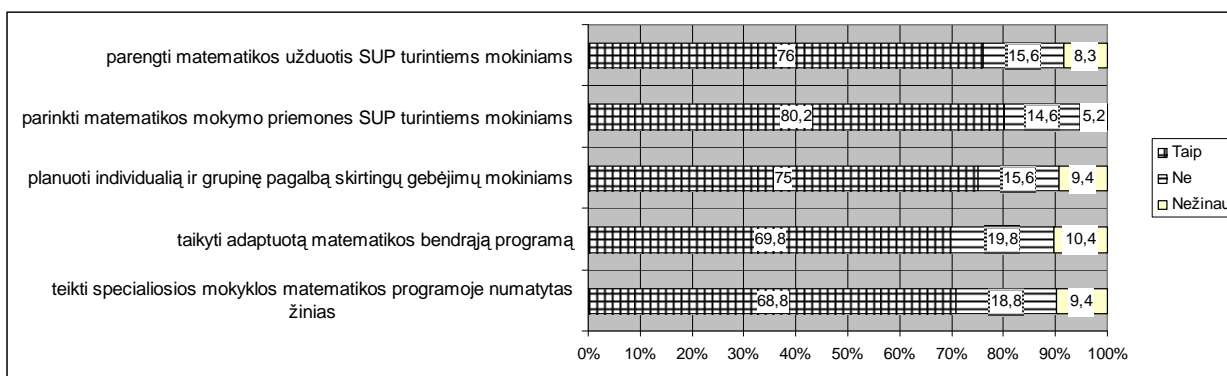
Žemesniųjų, aukštesniųjų klasių mokytojo ir specialiojo pedagogo praktikose studentai veda dalykų pamokas. Siekiama išsiaiškinti, kokių lietuvių kalbos specialiosios didaktikos formuojamų gebėjimų studentai turi daugiausiai, o kokių mažiausiai. Tyrimo duomenis pateikti remiantis respondentų atsakymais (žr. 2 paveikslas).

2 pav. Lietuvių kalbos specialiosios didaktikos disciplinos formuojami gebėjimai praktikų metu (N =96), %

Tyrimo duomenys rodo, jog dauguma Specialiosios pedagogikos (šaka *Logopedija*) ir Specialiosios pedagogikos (šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) studentų geba ieškoti ir atrinkti aktualią mokomąją literatūrą bei ją analizuoti; dauguma apklaustųjų gerai suformuotas gebėjimas vesti lietuvių kalbos pamokas. Daugiau nei pusė (52,1 %) apklaustųjų sudėtingiau sekasi integruoti kitus mokomuosius dalykus į gimtosios kalbos pamokas. Galima daryti išvadą, jog lietuvių kalbos didaktikos disciplinos formuojami gebėjimai praktikų metu geri.

Be šios disciplinos ugdymo įstaigose studentai veda matematikos pamokas, kuriose reikia tam tikrų gebėjimų bei žinių. Nuomonę išreiškė būsimieji specialistai apie formuojamus gebėjimus matematikos specialiosios didaktikos disciplinos (žr. 3 paveikslas).

3 pav. Matematikos specialiosios didaktikos disciplinos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Studentai gana aukštai vertina matematikos specialiosios didaktikos gebėjimus. Daugumai geriausiai sekėsi parinkti matematikos mokymo priemones bei parengti užduotis. Tyrimo duomenys rodo, jog didelė dalis būsimųjų specialistų praktiniai darbai sekasi geriausiai, vadinasi, studentai geba atpažinti mokinių specialiuosius poreikius ir parinkti užduotis, atitinkančias jų gebėjimus. Sunkesnė užduotis būsimiesiems specialistams buvo adaptuoti matematikos programą, penktadalis asmenų pažymėjo neigiamai. Lyginant su lietuvių kalbos specialiosios didaktikos žiniomis, matematikos žinių įvertinimai yra aukštesni. Alifanovienės, Ališauskienės, Ambrukaičio, Kepalaitės ir Pokšto (2007) atlikto tyrimo duomenys taip pat patvirtina teiginį, jog respondantai matematikos didaktikos žinių turinys gausesnis, suprantamesnis studentams.

Specialiojoje mokykloje studentai gali įsitikinti kiek turi vienos ar kitos didaktikos žinių, geriausiai gebėjimai atsiskleidžia praktinėje veikloje. Studentų atsakymai išreiškia jų nuomonę apie pasaulio pažinimo specialiąją didaktiką (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Pasaulio pažinimo specialiosios didaktikos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
prognozuoti ugdymosi problemas, planuojant pasaulio pažinimo mokymą	50,0	40,6	9,4
parinkti pasaulio pažinimo mokymo priemones SUP turintiems mokiniams	61,5	33,3	5,2
parengti pasaulio pažinimo užduotis SUP turintiems mokiniams	65,6	17,7	16,6

Apklausoje dalyvavę studentai pasaulio pažinimo specialiosios didaktikos gebėjimus praktikų metu geriausiai įvertino užduočių parengimą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Mažiau nei pusė apklaustųjų visų būsimųjų specialistų prastai vertina gebėjimą prognozuoti ugdymosi problemas, planuojant perteikti specialiosios didaktikos žinias. Galima teigti, jog studentai neturi pakankamai žinių iš pasaulio pažinimo specialiosios didaktikos. Šios

displinos formuojamą gebėjimą mažiau nei pusė tyrime dalyvavusių studentų atsakė negebantys prognozuoti ugdymosi problemų. Trūksta disciplininių žinių.

Psichologinės, didaktinės žinios sudaro sėkmingas prielaidas sėkmingai mokyti specialųjų poreikių vaikus (Ambrukaitis, 2003). Būsimieji specialistai studijų metu įgytas žinias mokosi pritaikyti praktinių darbų metu, viena jų – geografijos specialioji didaktika (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

Geografijos specialiosios didaktikos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
suvokti SUP turinčių mokinių geografijos mokymo specifiką	59,3	27,1	13,5
rišliai, aiškiai, vaizdžiai teikti geografijos mokymo medžiagą	55,2	33,3	11,5
tinkamai taikyti geografijos mokymo metodus	61,5	27,1	11,5
prieinamai SUP turintiems mokiniams formuoti geografijos vaizdinius bei sąvokas	64,6	27,1	8,3
analizuoti mokinių daromas klaidas ir numatyti būdus jas taisyti	63,5	24,0	12,5

Būsimieji specialistai iš geografijos specialiosios didaktikos geriausiai geba formuoti geografijos vaizdinius ir sąvokas bei tas žinias pritaikyti praktikoje. Daugiau nei pusė respondentų geba numatyti daromas klaidas ir rasti būdus jų vengti. Studentams praverčia psichologijos žinios. Jie geba savianalizuoti ir reflektuoti įgytą patirtį. Daugiau nei pusė (55,2%) studentų mano, jog sudėtinga rišliai, aiškiai teikti mokymo medžiagą. Galima daryti išvadą, jog būsimiesiems specialistams sudėtinga įsisavinti geografijos specialiosios didaktikos žinias, kurių turi įgyti studijų metu.

Ne ką mažiau svarbi disciplina, kurios žinias perteikia vaikams būsimieji specialistai, istorijos specialioji didaktika. Tyrimo duomenys rodo kokius gebėjimus jie parodo geriausiai, kuriuos – prasčiausiai (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Istorijos specialiosios didaktikos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
suvokti SUP turinčių mokinių istorijos mokymo specifiką	74,0	19,8	6,2
logiškai, rišliai, vaizdžiai teikti istorinę medžiagą SUP turintiems mokiniams	76,0	16,6	7,3
tinkamai taikyti istorijos mokymo metodus	66,6	21,9	11,5
prieinamai SUP turintiems mokiniams formuoti istorijos vaizdinius, sąvokas	67,7	19,8	12,5

Istorijos kaip ir geografijos specialioji didaktika reikalauja iš būsimųjų specialistų gebėjimo aiškiai, logiškai perteikti mokymo specifiką, kas studentams kaip rodo duomenys sekasi bene geriausiai, taip pat daugiau nei pusė apklaustųjų suvokia istorijos mokymo specifiką.

Pedagogas privalo orientuotis nebe į žinių perteikimą, bet į mokymą žinias vertinti, atsirinkti, sisteminti, taikyti praktikoje, būti tarpininku tarp mokinių ir juos supančios informacinės aplinkos (Šaparnytė, 2003).

Praktikos metu formuojami gebėjimai, įvairios disciplinos turi savo mokymo metodikas, dailės specialioji didaktika nuo kitų išsiskiria, galima manyti, kūrybiškumo laisve (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Dailės specialiosios didaktikos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
taikyti kūrybinės raiškos būdus, dailės technikas pamokose	71,9	16,7	11,5
surengti savo ar mokinių kūrybos darbų parodą, konkursą, organizuoti susitikimą su liaudies meistru ar dailininku profesionalu	61,5	38,5	10,4
atrinkti dailės mokymo turinį, užduotis SUP turintiems mokiniams, atsižvelgiant į jų raiškos galimybes, mąstymo išgales	65,6	24,0	10,4

Dailės didaktika kaip ir bet kuri disciplina iš būsimąjo specialisto reikalauja gebėjimų, įgūdžių bei žinių. Neužtenka vien turėti teorinių žinių, ką ir kaip atlikti, reikia ir praktinių įgūdžių, ką praktinė veikla ir leidžia padaryti. Respondentų manymu, jie pakankamai gerai taiko kūrybinės raiškos būdus, technikas. Jiems dėl to kyla mažai problemų. Mažiau nei pusė apklaustųjų mano, jog nesuformavo gebėjimo surengti mokinių darbų parodos, pasikviesti svečio. Galima manyti, jog trūksta išmanymo kaip tai padaryti.

Specialiosiose mokyklose būsimieji specialistai tampa įvairių dalykų mokytojais, įvertina, kurioje srityje geba sudominti mokinius, kurioje sekasi prasčiau. Apklaustųjų nuomonė apie technologijų specialiosios didaktikos formuojamus gebėjimus praktikų metu atskleidžia jų atsakymai (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Technologijų specialiosios didaktikos formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
taikyti technologijų mokymo metodus, vaizdines mokymo priemones	42,7	40,6	17,7
vesti pamoką, remiantis technologijų specialiosios didaktikos žiniomis	43,8	44,8	11,5

Apklausoje dalyvavę studentai prasčiausiai vertina technologijų specialiosios didaktikos žinias. Teigiamų bei neigiamų atsakymų skaičius labai panašus, o kai kur netgi lenkia neigiamas vertinimas. Mažiau nei pusė (44,8%) respondentų prastai vertina gebėjimą vesti pamoką, taikyti mokymo būdus. Studentai praktikų metu susiduria su rimta problema, ko pasekmė teorinių žinių stygius bei vadovavimas pamokai, ugdant specialiųjų poreikių vaikus. Tyrimas (Alifanovienė, Ališauskienė, Ambrukaitis, Kepalaitė, Pokštas, 2007) patvirtina, jog technologijos specialiosios

didaktikos žinias studentai vertina prasčiausiai iš visų studijų programos *Specialioji pedagogika* (šaka *Logopedija* bei *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*).

Be visų minėtų disciplinų studijų programoje studentai įgyja specifinių mokymosi negalių žinių. Praktikų metu studentai susiduria su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių. Atpažįstant vieną ar kitą sutrikimą galima parinkti metodus, būdus, kuriuos galima taikyti pamokų metu. Kaip būsimoji specialistai atpažįsta sutrikimus parodo jų atsakymai (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

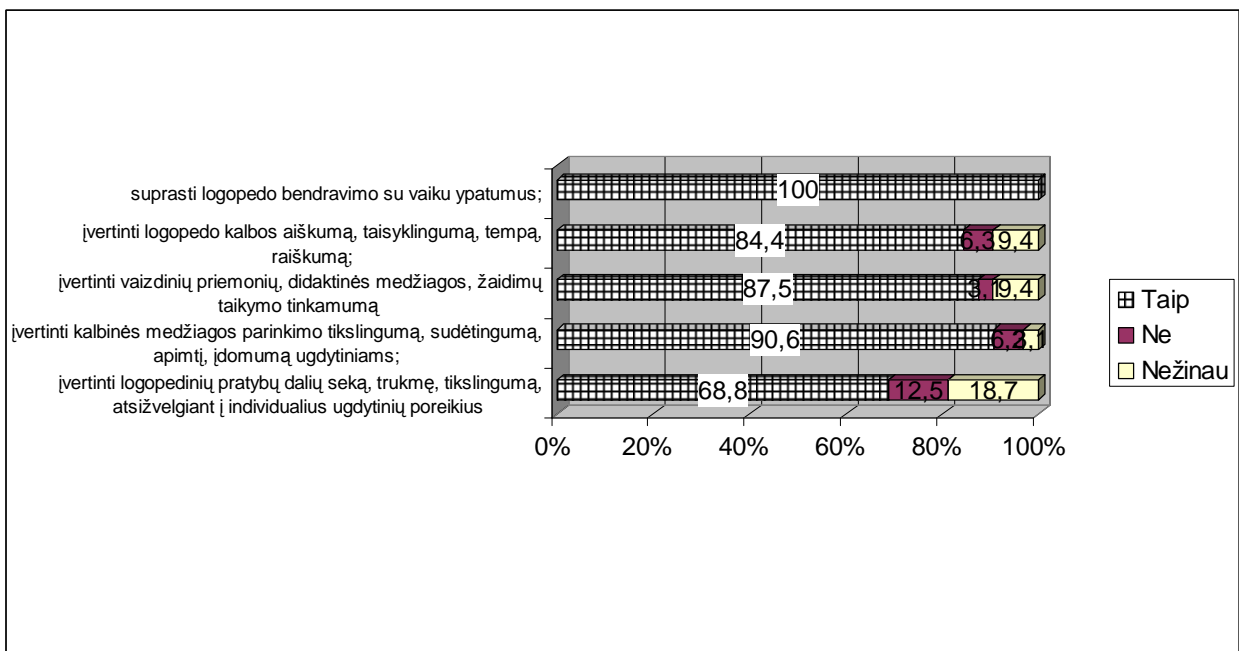
Specifinių mokymosi negalių formuojami gebėjimai praktikų metu (N=96), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
<i>atpažinti</i> girdimojo suvokimo ir kalbinių procesų sutrikimus	62,5	20,8	16,7
vizualinio suvokimo sutrikimus	65,6	20,8	13,5
percepcinių – motorinių ryšių sutrikimus	56,3	25,0	8,3
specifinius atminties sutrikimus	57,3	34,3	9,4
savireguliacijos sutrikimus	70,8	13,5	15,6

Praktikų metu studentai susipažįsta su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių. Išsiaiškina silpnąsias ir stipriąsias jų vietas. Norint taikyti metodus ar būdus reikia turėti teorinių žinių, kurias vėliau būtų galima pritaikyti. Lentelėje pateikti duomenys rodo, jog respondantai atpažįsta sutrikimus, geriausiai pastebi savireguliacijos ir vizualinio suvokimo sutrikimus, kiek prasčiau percepcinių - motorinių ryšių. Daugiau nei trečdalis visų apklaustųjų neigiamai vertina gebėjimą atpažinti specifinius atminties sutrikimus. Galima daryti išvadą, jog studentai praktikų metu neturi galimybės pamatyti ar atpažinti įvairių sutrikimų, kurių gali turėti specialiųjų poreikių turintys vaikai.

Apibendrinant galima daryti išvadą, jog studentai studijų metu didžiąją dalį žinių įsisavina ir geba jas pritaikyti praktikoje.

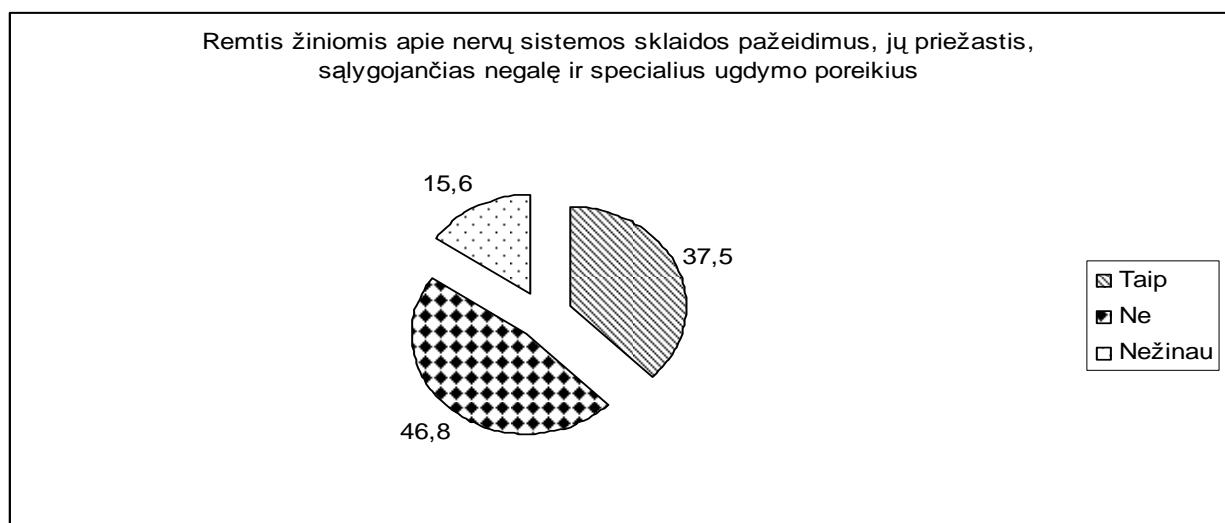
Logopedo praktikoje formuojami gebėjimai. Logopedo praktikoje kaip ir kitose studentai turi stebėti specialisto veiklą, pamatyti darbo privalumus bei trūkumus, įvertinti savo gebėjimą studijų metu įgytas žinias pritaikyti praktikoje. Būsimiesiems specialistams stebint lengviau susipažinti su darbo specifika, vaikais, lankančiais logopedines pratybas. Tyrimo duomenis atspindi 4 paveikslas.

4 pav. Logopedinių pratybų stebėjimas (N=32), %

Visi tyrime dalyvavę studentai atsakė, jog suprato logopedo bendravimo su vaiku ypatumus. Dauguma respondentų nuomone, jie labai gerai įvertino vaizdinių priemonių, didaktinės medžiagos tikslingumą. Logopedo praktikos įvertinimai yra aukšti. Sunkiausia buvo numatyti logopedinių pratybų seką, trukmę. Galima manyti, jog specialistai neugdo vaikų pagal numatytą planą. Todėl tai turi įtakos studentams įvardinant vieną ar kitą logopedinių pratybų dalį.

Būsimasis specialistas turi turėti konkrečių žinių, kad praktikoje jam sektųsi, jis galėtų studijose įgytas žinias pritaikyti logopedo darbe. Remiantis neurologijos žiniomis studentas gali išsiaiškinti, kuri galvos sritis pažeista ir turi įtakos vaiko kalbai, tuo remiantis gali numatyti priežastis, sąlygojančias negalę (žr. 5 paveikslą).

5 pav. Neurologijos disciplinos žinios (N=32), %

Maždaug pusė respondentų prastai vertina savo žinias apie nervų sistemos sklaidos pažeidimus. Beveik šeštadalis apklaustųjų negali apibrėžti savo žinojimo lygį neurologijos srityje. Prieš atliekant praktiką studentai turi įgyti žinių, kurias vėliau galėtų pritaikyti. Galima teigti, jog būsimieji specialieji pedagogai turi žinių spragų iš minėtos disciplinos.

Be šios disciplinos prieš logopedo praktiką studentai turi įgyti fonetikos disciplinos žinių, kurios turi reikšmę mokant vaikus tarti garsus, pačiam specialistui taisyklingai ir aiškiai kalbėti (žr. 13 lentelę).

13 lentelė

Fonetikos disciplinos formuojami gebėjimai (N=32), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
remtis žiniomis apie garsų pakitimų žodyje priežastis ir būdus	56,2	18,8	25,0
fonetinės analizės gebėjimai	59,3	21,9	18,8
taisyklingai tarti lietuvių bendrinės kalbos garsus	75,0	15,6	9,4

Remiantis studentų nuomone, šią discipliną vertina gerai. Trys ketvirtadaliai apklaustųjų susiformavo geriausiai gebėjimą tarti lietuvių kalbos garsus. Kiti gebėjimai, jų nuomone, geri.

Logopedo praktikoje geriausiai atsiskleidžia formuojami gebėjimai logopedijos studijose įgytų žinių. Praktinėse veiklose studentai įvertina savo gebėjimus atliekant numatytas užduotis : atpažinti sutrikimus, rengti logopedines pratybas (žr. 14 lentelę).

Logopedijos disciplinos suformuoti gebėjimai (N=32), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
atpažinti įvairius kalbos neišsivystymo atvejus	62,5	21,9	15,6
atpažinti rašomosios kalbos sutrikimus ir parinkti jų įveikimo būdus	65,6	21,9	12,5
atpažinti mikčiojimą ir parinkti įveikimo metodus	71,9	25,0	3,1
atpažinti sutrikdytą kalbos raidą, pasireiškiančią gebėjimo kalbėti ar suprasti kalbą praradimu, remtis kalbos gražinimo principais, esant įvairioms afazijoms	56,3	28,1	15,6
atpažinti balso sutrikimus	50,0	31,3	18,7
suprasti sutrikusio intelekto, sutrikusios klausos, regos, autizmo, mutizmo negalių turinčių mokinių bendravimo ir kalbos ypatumus	71,9	12,5	15,6
rengti logopedinio ugdymo pratybų planus (formuluoti pasiekiamus tikslus, parinkti tikslus atitinkančias užduotis)	93,8	3,1	3,1
taikyti kalbos sutrikimų įveikimo metodus : garso mokymo, ST Galler, Domano – Delikato	62,5	21,9	15,6

Dauguma apklausoje dalyvavusių studentų pažymėjo, jog geba rengti pamokų planus, numatyti užduotis, iškelti tikslus, atpažinti mikčiojimo bei sutrikusio intelekto, klausos, regos negalių turinčių mokinių bendravimo ypatumus. Pusė tiriamųjų pažymėjo, jog sunku atpažinti balso sutrikimus. Galima manyti, jog praktikos metu neteko susidurti su tokią negalę turinčiais vaikais.

Studijų programa *Specialioji pedagogika* skiriasi į dvi šakas (šaka *Logopedija* bei *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*). Studentai priklausomai nuos studijuojamos studijų krypties atlieka logopedo arba kūno kultūros mokytojo bei kineziterapeuto praktiką.

Apdorojus gautus rezultatus, būsimieji specialieji pedagogai sunkiau pritaiko neurologijos žinias, tačiau kitų disciplinų žinių suformuoti gebėjimai.

Kūno kultūros mokytojo ir kineziterapeuto praktika. Kūno kultūros pedagogo ir kineziterapeuto praktika reikalauja savirefleksijos ir savianalizės gebėjimų. Tai padeda studentams analizuoti savo bei kitų veiklas. Ši psichologijos disciplina padeda pratybų stebėjimo metu. Kaip ir kiekvienoje praktikoje studentams tenka pademonstruoti savo gebėjimus veiklose. Kaip jiems sekasi rodo tyrimo duomenys (žr. 15 lentelę).

**Pratybų stebėjimas ir bendrosios kineziterapijos disciplinos formuojami gebėjimai (N=23),
%**

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
suprasti kūno kultūros ir kineziterapijos ugdymo organizavimą įstaigoje, priemonių bei metodikų parinkimą	87,0	0,0	13,0
įvertinti įvairių fizinio ugdymo/gydymo metodikų pritaikymą asmenims	69,6	13,0	17,4
atpažinti motorikos sutrikimus, taikant bendruosius vertinimo (kokybinio, psichometrinio bei ekologinio kultūrinio) kriterijus	56,5	30,4	13,0
taikyti kineziterapijos principus, praktiškai vertinant žmogaus funkcionalumą	73,9	13,0	13,0
refleksyviai analizuoti asmenų, turinčių judėjimo funkcijų sutrikimų, stipriąsias ir silpnąsias savybes bei resursus, gyvenimo kokybės klausimus	73,9	17,4	8,7
atpažinti savo, kaip būsimo specialisto, nuostatas į funkcinių sutrikimų turinčius asmenis, įvertinti savo pasirengimą padėti asmenims, turintiems judesio sutrikimų	78,3	8,7	13,0

Dauguma respondentų labai gerai vertina savo gebėjimą suprasti ugdymo organizavimą, priemonių bei metodų parinkimą.

Būsimieji specialieji pedagogai (šaka *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) bendrosios kineziterapijos formuojamus gebėjimus vertina pakankamai. Jų manymu, jie geriausiai atpažįsta savo kaip būsimo specialisto nuostatas į specialiųjų poreikių asmenis, turinčius funkcinių sutrikimų. Šitas formuojamas gebėjimas sutampa su stebimosios pedagogo praktikos naudingumu. Daugiau nei pusei studentų trūko gebėjimo atpažinti motorikos sutrikimus, taikant bendruosius vertinimo kriterijus.

Kineziterapeuto bei kūno kultūros mokytojo praktikoms reikia išklaudyti studijose numatytas disciplinas, kad būtų tinkamai pasiruošę. Vienos iš disciplinos formuojamus gebėjimus įvertino studentai atsakydami į klausimus (žr. 16 lentelę).

Specialiosios kineziterapijos disciplinos formuojami gebėjimai (N=23), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
parinkti judėjimo funkcijų įvertinimo metodus	65,2	26,1	8,7
numatyti asmens judėjimo funkcijų atstatymo/kompensavimo galimybes	73,9	13,0	13,0
parinkti ir taikyti tinkamus specialiosios kineziterapijos metodus, metodikas (šanarių mobilizacija, Bobath metodika, PNF metodu, Mckenzie ir Brunnstromo metodika, autogeninė treniruotė)	69,6	17,4	13,0

Dauguma anketas pildžiusių studentų mano, jog gerai suformuotas gebėjimas numatyti asmens judėjimo funkcijų atstatymo/kompensavimo galimybes. Dalis apklausoje dalyvavusių būsimųjų specialistų mano neturį gebėjimo parinkti judėjimo funkcijų įvertinimo metodus.

Studentai mokosi ne tik specialiosios kiniziterapijos, bet ir kineziterapijos pediatrijoje. Savo nuomonę apie studijų programoje numatytą modulį ir gebėjimus pritaikytus praktiku metu apklaustieji žymėjo tinkamą teiginį (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

Kineziterapija pediatrijoje disciplinos formuojami gebėjimai (N=23), %

Formuojami gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
pagrįsti motorikos sutrikimų vertinimą šiuolaikiška kineziterapijos teorija	43,5	26,1	30,4
atpažinti motorikos sutrikimus, taikant bendruosius raidos vertinimo kriterijus	65,2	13,0	21,7
taikyti teorinius kineziterapijos principus, įvertinant motorinę raidą	78,3	4,3	17,4
numatyti vaiko judėjimo funkcijų atstatymo, kompensavimo galimybes, sudaryti kineziterapinių priemonių planą ir jį taikyti	78,3	13,0	8,7
refleksyviai analizuoti savo, kaip būsimo specialisto, nuostatas į vaikus, turinčius psichomotorinių sutrikimų	91,3	0,0	17,4
vesti kūno kultūros pamokas/kinezitepeuto pratybas	82,6	4,4	8,7
rengti papildomo fizinio ugdymo renginius	78,3	8,7	13,0

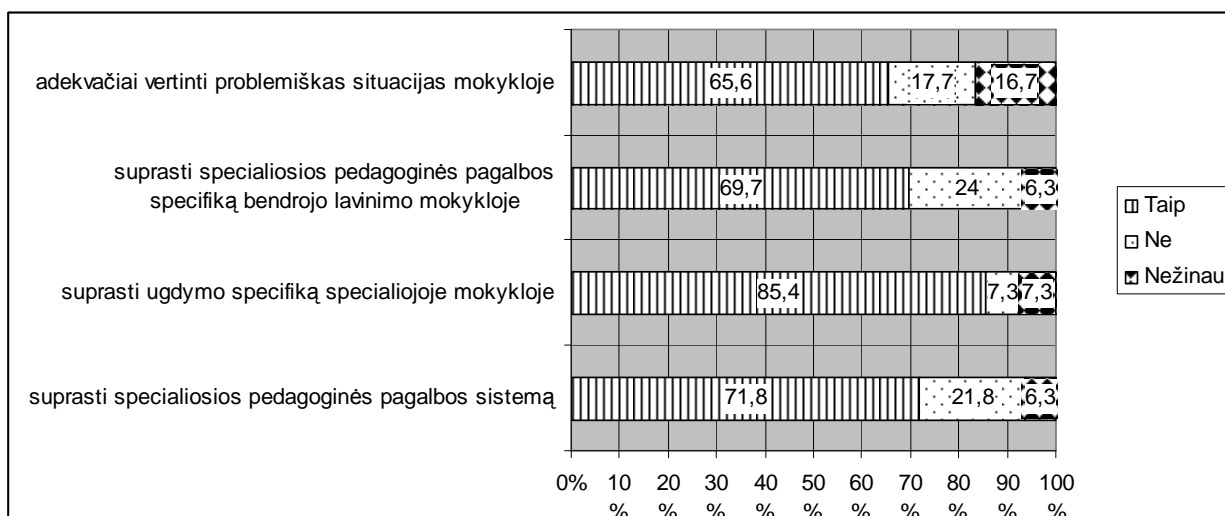
Apklauskos duomenys rodo, jog dauguma studentų geba refleksyviai analizuoti nuostatas į specialiųjų poreikių mokinius. Būsimieji specialistai teigiamai vertina gebėjimą vesti kūno kultūros pamokas bei kineziterapeuto pratybas. Mažiau nei pusė (43,5%) apklaustųjų susiduria su pagrindimu motorikos sutrikimų vertinimu šiuolaikiška kineziterapijos teorija.

Gauti duomenys, leidžia daryti išvadą, jog studentai studijuojantys (šakas *Logopedija, Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*) gana neigiamai vertina parinkimo įvertinimo metodų.

Kiekviena kompetencija atsiskleidžia konkrečios veiklos metu. Studentams praktiku metu atliekant užduotis suteikiamos galimybės įsivertinti įgytų kompetencijų kokybę. Viena tokių – organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo kompetencija, priklausanti mokytojo bendrosioms kompetencijoms.

Apklausoje dalyvavę būsimieji specialistai šitą kompetenciją vertino pagal konkrečius gebėjimus (žr. 6 pveikslą).

2.4. Turimos kompetencijos ir gebėjimai praktikų metu

6 pav. Organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Būsimieji specialistai atlieka dvi praktikas specialiojoje mokykloje: žemesniųjų klasių aukštesniųjų klasių mokytojo, todėl dauguma jų geriau supranta specialiojo ugdymo specifiką specialiojoje mokykloje nei bendrojo lavinimo mokykloje. Daugiau nei pusė respondentų pažymėjo turintis gebėjimą adekvačiai vertinti problemiškas situacijas.

Kitai kompetencijų grupei – mokytojo profesinei priskiriama ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija. Tyrime dalyvavę respondentai atsakė kaip vertina šios kompetencijos formuojamus gebėjimus (žr. 18 lentelę).

18 lentelė

Ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
vadovautis bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų nuostatomis ir reikalavimais	68,7	18,8	12,5
analizuoti mokinio gebėjimą pasinaudoti teikiama specialiąja pedagogine pagalba, mokinio įsitraukimą į bendrą klasės veiklą	75,0	16,7	8,3
formuluoti mokymo tikslus bei uždavinius	80,2	10,4	9,4
mokyti pagal individualizuotas (modifikuotas, adaptuotas) programas	75,0	14,6	10,4

Dauguma studentų mano, jog geriausiai sekasi darbai, kurie susiję su pamoka, jos organizavimu, tikslų bei uždavinių formulavimu, taip pat didžioji dalis jų pažymėjo, jog geba mokyti pagal individualizuotas programas. Kiek sudėtingiau vadovautis bendrųjų programų ir išsilavinimų standartų reikalavimais. Galbūt, tam įtakos turi per mažai kreipiamas dėmesys į bendrąsias programas, o didesnis - į specialiąsias.

Mokytojo profesinei kompetencijai priskiriama ne tik minėta, bet ir ugdymo/si aplinkų kūrimo. Apklauso duomenys rodo kaip studentai vertina jos formuojamus gebėjimus praktiku metu (žr. 19 lentelę).

19 lentelė

Ugdymo/si aplinkų kūrimo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
teikti pasirinktam mokiniui individualią pagalbą pamokose	88,5	8,3	3,1
kurti emociniu ir dalykiniu požiūriais palankią mokymosi aplinką	78,1	11,5	10,4
modeliuoti individualizuotą mokymą SUP	65,6	12,5	21,8

Dauguma apklausoje dalyvavusių studentų dažniausiai žymėjo gebantys teikti pasirinktam mokiniui individualią pagalbą. Tačiau dalis jų abejoja dėl savo gebėjimo modeliuoti individualizuotą mokymą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams. Mokyti pagal individualizuotas programas studentai geba, jie tai įrodė atsakydami į ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo kompetencijos gebėjimą.

Mokytojo profesinę kompetenciją papildo mokymo/si proceso valdymo. Tyrimu siekta išsiaiškinti kokią reikšmę turi minėtoji kompetencija ir kokius gebėjimus suformavo praktiku metu (žr. 20 lentelę).

20 lentelė

Mokymo/si proceso valdymo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
rengti pamokų planus (formuluoti mokymo tikslus, rengti užduotis, atitinkančias mokinio gebėjimo lygį)	92,7	4,2	3,1
taikyti tinkamus mokymo metodus	89,6	4,2	6,2
ugdyti mokinių kritinį mąstymą, kūrybiškumą ir problemų sprendimą	74,0	10,4	15,6
tenkinti mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius pamokose	87,5	4,2	8,3
vesti pamokas SUP turintiems mokiniams (specialiojo pedagogo kabinete)	86,5	4,2	9,3

Respondentai šitą kompetenciją įvertino geriausiai. Jie turi gebėjimus: rengti planus, taikyti mokymo metodus, vesti pamokas. Funkciniai gebėjimai puikiai atsiskleidžia veikloje. Praktikos metu studentai jaučiasi turintys šių gebėjimų, nes visose praktikose atlieka tokias užduotis. Sunkiau būsimesiems specialistams ugdyti mokinių kritinį mąstymą, kūrybiškumą, pasigendama pedagogikos žinių.

Praktika atliekama puikiai, kai būsimasis specialistas turi žinių, gebėjimų bei ugdo kompetencijas. Tyrimo duomenys atskleidžia kaip studentai pažįsta mokinius ir vertina jų pasiekimus bei ugdo vieną iš mokytojo profesinių kompetencijų (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

Mokinių pažinimo, jų pasiekimų vertinimo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
atpažinti specialius mokinių mokymosi poreikius teikiant papildomą pagalbą	77,0	11,5	11,5
atlikti pedagoginį specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių gebėjimų vertinimą (mokyklos specialiojo ugdymo komisijos posėdžių ar kitu metu)	63,5	19,8	16,7
(i)vertinti mokinių pasiekimus pagal individualizuotos programos kriterijus	61,5	25,0	13,5
derinti formalų ir neformalius vertinimo būdus	60,4	20,8	18,8

Daugiau kaip pusė studentų teigiamai vertina savo kompetenciją, susijusią su mokinių pažinimu, pasiekimų įvertinimu. Respondentai praktikų metu retai dalyvauja tokiose veiklose, kai atliekamas mokinių specialiųjų ugdymosi poreikių, jų pasiekimų vertinimas ir pan. Lyginant su kitomis mokytojo profesinėmis kompetencijomis (mokymo/si proceso valdymo, ugdymo/si aplinkų kūrimo) ši vertinama prasčiausiai, nes neigiamų bei nežinančių respondentų atsakymų skaičius didesnis lyginant su minėtomis.

Mokytojo kompetencijos skirstomos į bendrakultūrinę, profesinę, bendrąją ir specialiąją (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2007). Kiekvieną kompetenciją atspindi tam tikri gebėjimai, bendroji kompetencija apima bendrąją komunikacinę ir informacijos valdymo (žr. 22 lentelę).

22 lentelė

Bendroji komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
taisyklingai vartoti kalbą, naudoti verbalinius ir neverbalinius komunikavimo būdus	83,3	8,3	8,3
analizuoti specialiojo pedagogo veiklą reglamentuojančius norminius dokumentus	72,9	17,7	9,4
atrinkti ugdymui aktualią informaciją iš įvairių šaltinių	74,0	13,5	12,5
tvarkyti mokyklos dokumentaciją (klasės žurnalą, mokinių pasiekimų knygeles)	66,7	22,9	10,4

Kiekvienas pedagogas privalo taisyklingai kalbėti, nes specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams turi būti pavyzdys, ugdyti kalbą. Tik septyni iš dešimties studentų analizavo norminius dokumentus bei tvarkė mokyklos dokumentaciją. Šitie gebėjimai pravers dirbant pabaigusiam aukštąją mokyklą studentui. Taip pat dviems būsimiesiems pedagogams iš dešimties neleido pildyti ir tvarkyti dokumentaciją.

Praktikos metu studentai mokosi, reflektuoja įgytą patirtį, analizuoja sėkmes ir nesėkmes. Tai viena iš mokytojo bendrųjų kompetencijų reflektavimo ir mokymosi mokyti (žr. 23 lentelę).

23 lentelė

Reflektavimo ir mokymosi mokyti kompetencija ir gebėjimai, %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
analizuoti pamokos dalių seką, trukmę, mokymo metodų ir užduočių parinkimo tikslingumą, atsižvelgiant į specialiuosius ugdymosi poreikius	83,3	6,3	10,4
įvertinti savo gebėjimą mokyti	91,7	3,1	5,2
įvertinti profesinės praktikos privalumus ir trūkumus	75,0	11,5	13,5
vadovautis mokymosi visą gyvenimą nuostata	70,8	15,6	13,5

Dauguma studentų įvertino savo praktines veiklas pažymėjo, jog geriausiai sekasi įvertinti savo gebėjimą mokyti bei analizuoti pamokos dalių trukmę, seką.

Tik septyni respondentai iš dešimties vadovaujasi mokymosi visą gyvenimą nuostata, taip pat yra nesivadovaujančių ja arba dvejojančių dėl šios nuostatos.

Be šios kompetencijos praktikų metu studentai plėtoja dar vieną - mokytojo profesinę kompetenciją – informacinių technologijų naudojimo. Apklaustųjų nuomonę atskleidžia atsakymai (žr. 24 lentelę).

24 lentelė

Informacinių technologijų naudojimo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
naudoti informacines technologijas mokymo procese	85,4	11,5	3,1
rengiant mokymo turinį, priemones, naudotis internetinėmis ir kt. technologijomis	86,5	8,3	5,2

Studentams nekyla problemų, kai reikia naudoti informacines technologijas mokymo procese. Respondentai jaučiasi turintys pakankamai žinių ir įgūdžių šiai kompetencijai.

Informacinių technologijų dėka galima sukurti įdomių vaizdinių priemonių, skatinančių vaikų susidomėjimą veikla (žr. 25 lentelę).

Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija ir gebėjimai (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
vertinant mokinio gebėjimus, parenkant mokymo strategijas, bendradarbiauti su mokytojais, specialiuoju pedagogu, logopedu, mokiniais, jų tėvais	75,0	15,6	9,4
veiksmingai dalyvauti grupės/komandos veikloje, pvz., specialiojo ugdymo komisijos darbe	50,0	38,5	11,5
teikti metodinę ar kt. pagalbą mokytojams, tėvams (globėjams);	58,3	28,1	13,5
šviesti mokyklos bendruomenę specialiojo ugdymo, pedagoginės pagalbos teikimo klausimais	46,8	45,8	7,3
dalintis žiniomis su savo kurso draugais, bendradarbiauti, rengiantis pamokoms praktikos metu	82,3	9,4	8,3

Dauguma studentų gerai vertina savo gebėjimą bendradarbiauti su mokytojais, specialiuoju pedagogu bei kitais specialistais. Jie geba dalintis žiniomis su kurso draugais, bendradarbiauja, ruošdamiesi pamokoms ar pratyboms. Būsimieji specialistai stokoja žinių ir įgūdžių dalyvauti komandos veikloje, mokyklos bendruomenės švietimo klausimais. Galima daryti išvadą, jog mažiau nei pusė studentų nesijaučia galintys savo žiniomis dalintis su mokyklos bendruomene. Kai kurie studentai teigė, jog ne visi specialistai noriai dalinasi informacija, nedaugeliui studentų teko teikti metodinę pagalbą tėvams ar dalyvauti specialiojo ugdymo komisijos darbe.

Mokytojo profesinei kompetencijai priklauso mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencija, kurią turi kiekvienas studentas ugdyti praktikos metu (žr. 26 lentelę).

Mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencija (N=96), %

Kompetencija	Taip	Ne	Nežinau
pozityviai vertinti mokinių pasiekimus	84,4	3,1	12,5
ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi	81,3	8,3	10,4
kurti mokymąsi palaikančią sistemą užtikrinančią socialinės atskirties prevenciją, skatinti mokinių bendradarbiavimą	75,0	9,4	15,6

Apklausoje dalyvavę studentai mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetenciją įvertino teigiamai. Jie mano gebantys ugdyti mokinių pasitikėjimą savimi, pozityviai vertinti mokinių pasiekimus.

Asmeninės vertybės / nuostatos. Pedagoginis darbas – ypatinga profesinė veikla, grįsta vertybiniu asmenybių bendravimu ugdymo procese (Kaffemanienė, Šadbaraitė, 2005) ir siejama su pašaukimu. Kaip ir kiekvienas savo srities specialistas mokytojas turi konkrečių kompetencijų, lemiančių pedagoginio darbo kokybę. Kiekvienam specialistui svarbi ne tik jo

kompetencijų gausa ir pritaikymas praktikų metu, bet ir asmeninės vertybės bei nuostatos, kurios ne ką mažiau svarbesnės ugdymo procese (žr. 27 lentelę).

27 lentelė

Studentų profesinės nuostatos / vertybės (N=96), %

Vertybės / nuostatos	Taip	Ne	Nežinau
suvokti švietimo procesus, demokratijos teoriją ir praktiką, palaikyti teisinių normų laikymąsi	69,8	13,5	16,7
vadovautis šiuolaikine švietimo paskirties samprata: kurti informacinę ir žinių visuomenę	66,7	15,6	17,7
integruoti istorijos, geografijos, kultūros žinias vertinant Europos Sąjungos šalių kultūrų įvairovės poveikį Lietuvai	50,0	26,0	24,0
dalyvauti švietimo kaitos procesuose naudojant socialinių, gamtos mokslų, naujų technologijų pasiekimus ir atliepti modernėjančios visuomenės iššūkius	56,3	21,8	21,8
gerbti mokinius, nepaisant individualių ir sociokultūrinių skirtumų	89,6	3,1	7,3
tolerantiškai vertinti ir gerbti namų aplinkos vaidmenį, šeimos vertybių skirtumus, bendraujant su mokiniais ir jų tėvais (globėjais)	82,3	7,3	10,4
gebėjimas kelti vaiko mokymosi motyvaciją	79,2	6,3	14,6
mokyti mokinius, vadovaujantis bendražmogiškomis vertybėmis, skatinti mokinių teigiamą požiūrį į mokymąsi, aplinką ir gamtą	82,3	7,3	10,4
empatiškai bendrauti su mokiniais ir ugdyti jų toleranciją, empatiją kitokiam asmeniui	79,2	8,3	12,5
skatinti mokinių bendravimą ir bendradarbiavimą	86,5	6,3	7,3
gerbti SUP vaiko teises ir pratinti vykdyti pareigas	89,6	4,2	6,3

Dauguma respondentų nuomone, jie gerbia vaiką, jo individualumą. Devyni iš dešimties studentų skatina mokinių bendravimą bei bendradarbiavimą. Viena kompetencija papildo kitą, viena vertybe ar nuostata artima kitai. Kiek sudėtingiau, pusei apklaustųjų atrodė integruoti istorijos, geografijos, kultūros žinias vertinant Europos Sąjungos šalių kultūrų įvairovės poveikį Lietuvai.

Egzistuoja organiškas ryšys tarp kompetencijų ir asmeninės prasmės, nes kompetencijos gali išryškėti tik asmeniui svarbioje veikloje (Barkauskienė, Gudžinskienė, 2007).

Nuomonių apie praktikas pasidalinimas. Analizuojant studentų atsakymus galima išskirti dvi nuomones : teigiamą ir neigiamą. Neigiamų pasisakymų daugiau nei teigiamų. Studentai džiaugiasi galimybe atlikti praktikas, patikrinti kompetencijų, žinių bei įgūdžių kokybę. Buvo nuomonių, jog praktikose studentai jaučiasi prastai, žinios įgytos studijose neatitinka realios situacijos. Taip pat skundėsi dokumentacijos gausa, disciplinų žinių stoka, bet džiaugėsi galimybe atlikti praktikas, patikrinti žinias (žr. 28 lentelę).

Studentų požiūris į praktikas, (N=18)

Teigiamas požiūris	Neigiamas požiūris
<ul style="list-style-type: none"> • Praktika naudinga, nes galima pamatyti būsimą darbo specifiką; • praktikos metu įgyjama patirtis, teorines žinias galima pritaikyti praktikoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praktikas atlieka ne visi studentai; • studentai turi mažai žinių neurologijos, logopedijos, technologijos, lietuvių kalbos specialiosios didaktikų disciplinų; • dokumentacijos gausa yra laiko gaišimas ir neteikiantis naudos; • praktikos ataskaitose daug melo, planai pateikiami dėstytojams ir neatitinka realybės; • mokytojai neigiamai vertina studento mėginimą dalyvauti ugdymo institucijos veikloje; • specialistai nenori dalintis patirtimi su studentais; • trūksta žinių kaip pildyti dokumentaciją ugdymo įstaigoje; • mokyklose naudojamos modernios priemonės su kuriomis studentai nėra susipažinę; • praktikos trukmė per trumpa; • studijos neatitinka realios situacijos ugdymo įstaigose; • nebuvimas praktikos aptarimo neteikia naudos • praktikos dokumentacija perkama.

Respondentai galėjo išreikšti savo nuomonę pakomentuodami praktikas. Tik dalis respondentų pasidalino savo patirtimi. Daugiausiai sulaukė neigiamo įvertino apie disciplinų trūkumus, dokumentacijų pildymus ir jų neatitikimą realios situacijos ugdymo įstaigoje, specialistų nenorą bendradarbiauti. Teigiami aspektai, studentų nuomone, jog praktikų metu įgyjama patirtis, susipažįstama su būsimuoju darbu.

Nuomonių apie praktikas apibendrinimas. Šiandieninis nuolat kintantis, didelius profesinius reikalavimus keliantis gyvenimas skatina pedagogus naujiems ieškojimams, nuolatiniam mokymuisi (Bankauskienė, Augustinienė, Čiučiulkienė, 2005). Atlikto tyrimo duomenys parodė, jog studentai pritaiko turimas disciplinų žinias ir turi polinkį jas plėtoti, mokėti kritiškai mąstyti, spręsti problemas ir tobulinti turimas kompetencijas. Dalyvauti ugdymo

institucijos veikloje bei būti lygiaverčiais specialistais. Vienų disciplinų žinias įsisavinę geriau, kitų – prasčiau. Taipogi praktinėse veiklose vieni darbai lengviau sekasi, kiti – prasčiau.

Išvados

1. Specialieji pedagogai be mokytojo profesinių kompetencijų įgyja šias kompetencijas: tyrėjo, reflektuojančio pokyčius; išmano vaikų, turinčių įvairių raidos ypatumų, tipinius ir individualius bruožus; geba atlikti ugdytinių specialiųjų ugdymo(si) poreikių (SUP) tęstinį vertinimą.
2. Dauguma studentų išmano ir geba taikyti praktinėje veikloje specialiojo ugdymo teorijas, didaktines sistemas ir technologijas.
3. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, galima teigti, jog būsimieji specialieji pedagogai studijose ir pedagoginėse praktikose įgyja funkcines kompetencijas.
4. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog geriausiai suformuoti gebėjimai: suprasti ugdymo specifiką specialiojoje mokykloje, formuoti tikslus bei uždavinius, teikti individualią pagalbą, rengti pamokų planus, įvertinti savo gebėjimą mokytį bei naudoti informacines priemones.
5. Tyrimo duomenys rodo, jog dauguma respondentų studijose ir pedagoginėse praktikose turi suformavę teigiamas profesines nuostatas apie specialiųjų ugdymosi poreikių asmenis.

Literatūra

1. Alifanovienė, D., Ališauskienė, S., Ambrukaitis, J., Kepalaitė, A., Pokštas, V. (2007). Specialiosios pedagogikos studijų programos vertinimas: studijuojančiųjų požiūris. *Specialusis ugdymas*, 1 (16), 151 – 161.
2. Ališauskas, A., Rusteika, M. (2008). Specialiojo pedagogo funkcijų bendrojo lavinimo mokykloje analizė. *Socialiniai mokslai*, 17 – 23.
3. Ambrukaitis, J. (1998). Specialiųjų pedagogų rengimas: praeitis, dabartis ir ateitis. *Specialusis ugdymas*, 1, 97 – 105.
4. Ambrukaitis, J. (Sud.). (2003). *Specialiojo ugdymo pagrindai*. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla.
5. Andriulienė, J., Papšienė, P. (2007). Darbdavių požiūrio į jaunų specialistų pasirengimą profesinei veiklai atskleidimas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4 (15), 7 – 10.
6. Autukevičienė, B. (2007). Studento praktikanto ir pradedančiojo dirbti ikimokyklinio ugdymo pedagogo saviugdų ir karjeros planavimo ypatumai. *Pedagogika*, 44 – 51. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.
7. Bankauskienė, N., Augustinienė, A., Čiučiulkienė, N. (2005). Mokymasis veikiant ir veiklos tobulinimo tyrimas – galimybės mokytojo šiuolaikinių kompetencijų plėtrai. *Šiuolaikinio mokytojo kompetencijų ugdymo problemos*, 4, 30 – 37.
8. Barkauskienė, M., Gudžinskienė, V. (Sud.) (2007). *Aukštosios mokyklos dėstytojų pedagoginių kompetencijų bei gebėjimo taikyti šiuolaikines studijų technologijas tobulinimo inovatyvaus modulio programoje*. 1 knyga. Vilnius : Alma littera.
9. Bobrova, L. (2009). Būsimųjų kūno kultūros pedagogų psichosocialinės adaptacijos ypatumai gyvenimo stiliaus kaitos kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (22), 24 – 32.
10. Bubnys, R., Žydžiūnaitė. (2007). Būsimųjų specialiųjų pedagogų išgyvenimai ir patirtys praktinėse studijose aukštojoje mokykloje: rašytinių refleksijų analizės rezultatai. *Specialusis ugdymas*, 2 (17), 40 – 50.
11. Chickering, A., Gamson, Z. (1997). *Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education*. <http://www.nnmc.edu/academics/assessment/documents/sevenprinciples.pdf>. (žiūrėta 2010 - 03 - 27).
12. Gedvilienė, G. (Sud.) (2008). *Ko reikia šiuolaikiniam mokytojui?* Aktualus mokytojų kvalifikacijos tobulinimo turinys. Vilnius : Alma littera.

13. Grajauskas, L., Norkus, S. (2004). Stojančiųjų į Šiaulių universiteto kūno kultūros ir sporto pedagogikos specialybę fizinio parengtumo diagnostika. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 3, 35 – 40.
14. Grincevičienė, V., Senkus, Vl. (2008). Pilietinio ugdymo ypatumai : pedagoginę praktiką atlikusių studentų požiūris. *Pedagogika* 92, 83 – 87.
15. Ivoškuvienė, R., Makauskienė, V., Valančiūtė, L. (2008). Specialiosios pedagogikos (logopedijos) studijų programos vertinimas logopedų požiūriu. *Specialusis ugdymas*, 1 (18), 113 – 123.
16. Jucevičienė, P., Bankauskienė, N., Janiūnienė, B., Lepaitė, D., Simonaitienė, B. (2007). *Pedagogų rengimo studijų programų analizė*. Mokslo studija. Vilnius : Mokytojų kompetencijos centras.
17. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 1 (22), 44 – 50.
18. Juodeikaitė, A., Pocevičienė, R. (2003). Mokytojo kompetencijos pokyčiai nuolatinės ugdymo kaitos procese. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1, 62 – 67.
19. Kaffemanienė, I., Šadbaraitė, Ž. (2005). Specialiojo pedagogo profesinės motyvacijos veiksniai. *Specialusis ugdymas*, 2 (15), 139 – 149.
20. Ladišienė, M., Monkevičienė, O. (2007). Pradedančiojo dirbti pedagogo ir studento praktikanto konsultavimo ypatumai. *Pedagogika*, 86, 37 - 43. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.
21. Laužackas, R., Gedvilienė, G., Tūtlys, V., Juozaitienė, D. (2008). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. *Pedagogika*, 89, 29 - 43. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.
22. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2007). *Mokytojo profesinės kompetencijos aprašas*. Vilnius.
23. Monkevičienė, O., Autukevičienė, B. (2008). Pradedančiojo pedagogo profesinės raidos etapai, patiriami sunkumai ir mentoriaus paramos ypatumai. *Pedagogika*, 91, 27 - 34. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.
24. Monkevičienė, O., Gaigalienė, M. (Sud.) (2007). *Mentoriaus kompetencijos : mentoriaus knyga : metodinės rekomendacijos*. Kaunas : Technologija.
25. Monkevičienė, O., Stankevičienė, K. (Sud.). (2008). *Pedagogo kompetencijos : mentoriaus rengimo vadovėlis : dėstytojo knyga*. Kaunas : Technologija.
26. Pakėnienė, D., Ramanauskienė, D. (2007). Ikimokyklinių įstaigų pedagogų vadybinių kompetencijų problema : pedagogų ir studentų požiūris. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1(12), 82 – 87.

27. Reynolds, M., Salters, M. (1995). Models of Competence and Teacher Training. *Cambridge Journals of Education*.
<http://www.informaworld.com/smpp/content~content=a746382090&db=all> (žiūrėta 2010-05-19).
28. Rimkevičienė, V. (Sud.). (1998). *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis anglų – lietuvių kalbos žodynelis praktikantams*. Vilnius : PHARE.
29. Ruževičius, J. (2007). Studijų kokybės vadybos sistemų kūrimas. *Ekonomika*, 80 – 99.
30. Saulėnienė, S., Žydžiūnaitė, V., Katiliūtė, E. (Sud.). (2006). *Pedagogų rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita*. Kaunas : Technologija.
31. Savickienė, I., Pukelis, K. (2004). Studijų kokybės vertinimo sistemos : institucinis ir programų lygmenys. *Pedagogika*, 5 – 14.
32. Stankevičienė, K., Bielinienė, I., Zimblienė, B., Gudelevičienė, D., Novicka, A., Bisikirskienė, V. (2009). Ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos kompetencijos įsivertinimas. *Pedagogika* 93, 63 – 69. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.
33. Šaparnytė, E. (2003). Kai kurie pedagogų rengimo aspektai informacinės visuomenės kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1, 98 – 103.
34. Vaitkevičienė, A. (2008). Specialiosios pedagogikos (logopedijos) studijų programos modulių formuojami gebėjimai. *Specialusis ugdymas*, 1 (18), 82 – 90.
35. Vaitkevičius, J. Vl., Minginas, D. (2008). Judesių korekcijos užsiėmimų įtaka Šiaulių specialiojo ugdymo centro mokinių laikysenai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (18), 240 – 244.

Gintarė Rukaitė

THE FORMING OF SPECIAL EDUCATORS PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE BACHELOR'S DEGREE STUDY PROGRAMS

The Bachelor Theses

Summary

Bachelor's analysis of future special education teachers opinion about the study and practice of functional competence is acquired.

The study included 96 Siauliai University of Social Welfare and Disability Studies, Faculty of Pedagogy Special education program (Speech therapy branch, a branch of Physical Education Pedagogy, physical therapy) 3 and 4 year students.

Questionnaire survey method was studied, the future special education teachers opinion about the competences acquired in each practice formed in capacity values. Analysis of the data sought link between the competencies acquired in their undergraduate studies and the implementation of the practices.

The study found what competencies future special educators have, what skills are formed during the practice, which is revealed in each activity. Teachers and special educators to meet high requirements of the educational institution of higher education and preparation. Key competency groups: general cultural, professional, special and general, which forms a number of skills that everyone should have a specialist who educates their children.

When analyzing student's answers showed that pedagogical practices in the studio and they are acquired these functional competencies: information technology, organizational improvement and change management, subject content planning and development, teaching / learning environments, teaching / learning process management, pupil achievement and evaluate progress and to forming of their skills. Special educators argue that they have difficulty with: an adequate assessment of problematic situations, assessing student's achievement, school documentation process, to educate the school community on special education issues. The study shows that the respondents formed a positive professional attitudes of people with special educational needs.

Key words: special educator, competence, practice.

PRIEDAI

Gerbiami studentai,

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie studijose įgyjamas būsimųjų specialiųjų pedagogų funkcines kompetencijas, būtinas specialiųjų pedagogų darbui.

Jūsų nuomonė mums labai svarbi, todėl prašome nepraleisti nė vieno klausimo.

Anketa anoniminė, mus domina tik apibendrinti rezultatai.

Atsakymus žymėkite taip **X**. Pvz.: Jūsų pamėgta atostogų vieta: **X** kaimas miestas

1. Parašykite apie save.

Jūsų lytis:	☐ moteris ☐ vyras	Jūsų amžius: (įrašykite)
Specialybė:	☐ Specialioji pedagogika (šaka Logopedija); ☐ Specialioji pedagogika (šaka Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija)	
Kursas:	☐ 3 ☐ 4	
Atliktos praktikos: (pažymėkite)	moji pedagogo praktika specialiosios mokyklos žemesniųjų klasių mokytojo aliosios mokyklos aukštesniųjų klasių mokytojo aliojo pedagogo bendrojo lavinimo mokykloje bedo; kultūros mokytojo, kinezeterapeuto;	
Praktikas atlikote:	☐ Šiaulių miesto mokyklose; ☐ Šiaulių rajono mokyklose; ☐ kitame mieste/rajone (įrašykite)..... ☐ kitose įstaigose (įrašykite).....	
Praktikų vietas ...	☐ pasirinkote savarankiškai ☐ pasiūlė praktikų vadovai ☐ kita (parašykite).....	
Derinate studijas ir darbą	☐ dirbate pagal specialybę (įrašykite)..... ☐ ne pagal specialybę ☐ nedirbate ☐ kita	
Ateityje ketinate dirbti pagal specialybę?	☐ taip ☐ ne	

Kuo naudinga buvo STEBIMOJI PEDAGOGO PRAKTIKA

- padėjo mokyti stebėti ir analizuoti specialiojo pedagogo veiklą;
 - padėjo pažinti vaikus, turinčius klausos, regos, kalbos, judesio ar intelekto sutrikimų;
 - padėjo susiformuoti supratimą apie specialiojo ugdymo esmę
 - padėjo formuoti teigiamas nuostatas į specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus;
 - padėjo įsivertinti savo pasirinkimo studijuoti teisingumą
- kita (įrašykite)

Kokius gebėjimus formavo praktikose atliekamos užduotys?

ŽEMESNIŪJŲ, AUKŠTESNIŪJŲ KLASIŲ MOKYTOJO PRAKTIKA SPECIALIOJOJE MOKYKLOJE; SPECIALIOJO PEDAGOGO PRAKTIKA BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE				
Disciplina	Praktikos suformavo Jūsų gebėjimus	Taip	Ne	Nežinau
Psichologija	Savianalizės: analizuoti savo pedagoginę veiklą, įvertinti savo veiklos sėkmių ir nesėkmių psichologines priežastis;	☐	☐	☐

Pedagogika	<i>Refleksijos</i> : suvokti savo, mokinio, mokytojo poelgių priežastis, tiksliau išreikšti savo mintį, pagrįsti ją, daryti ne pirmo įspūdžio išvadas;	☐	☐	☐
	atpažinti mokinių mokymosi stilių;	☐	☐	☐
	analizuoti bendrojo lavinimo ir specialiojo mokymo turinį;	☐	☐	☐
	taikyti mokymo individualizavimo principus	☐	☐	☐
	parinkti mokymosi galimybes atitinkančius mokymo metodus;	☐	☐	☐
	ugdyti mokinių mokėjimą mokytis;	☐	☐	☐
	organizuoti popamokinius renginius;	☐	☐	☐
	tenkinti mokinių SU poreikius popamokinėje veikloje	☐	☐	☐
Lietuvių kalbos specialioji didaktika	adaptuoti lietuvių kalbos mokymo turinį SUP mokiniams;	☐	☐	☐
	planuoti pamoką, numatant specialiuosius ugdymo tikslus, metodus;	☐	☐	☐
	vesti lietuvių kalbos pamokas skirtingo tipo įstaigose;	☐	☐	☐
	analizuoti ir vertinti mokinių lietuvių kalbos mokymosi pasiekimus;	☐	☐	☐
	ieškoti ir atrinkti aktualią mokomąją literatūrą, ją analizuoti;	☐	☐	☐
Matematikos specialioji didaktika	integruoti į lietuvių kalbos pamoką pasaulio pažinimo ir kt.dalykų turinį;	☐	☐	☐
	teikti specialiosios mokyklos matematikos programoje numatytas žinias;	☐	☐	☐
	taikyti adaptuotą matematikos bendrąją programą;			
	planuoti individualią ir grupinę pagalbą skirtingų gebėjimų mokiniams;	☐	☐	☐
	parinkti matematikos mokymo priemones SUP turintiems mokiniams;	☐	☐	☐
Pasaulio pažinimo specialioji didaktika	parengti matematikos užduotis SUP turintiems mokiniams;	☐	☐	☐
	prognozuoti ugdymosi problemas, planuojant pasaulio pažinimo mokymą;	☐	☐	☐
	parinkti pasaulio pažinimo mokymo priemones SUP turintiems mokiniams;	☐	☐	☐
Geografijos specialioji didaktika	parengti pasaulio pažinimo užduotis SUP turintiems mokiniams;	☐	☐	☐
	suvokti SUP turinčių mokinių geografijos mokymo specifiką;	☐	☐	☐
	rišliai, aiškiai, vaizdžiai teikti geografijos mokymo medžiagą;	☐	☐	☐
	tinkamai taikyti geografijos mokymo metodus;	☐	☐	☐
	prieinamai SUP turintiems mokiniams formuoti geografijos vaizdinius bei sąvokas;	☐	☐	☐
Istorijos specialioji didaktika	analizuoti mokinių daromas klaidas ir numatyti būdus jas taisyti;	☐	☐	☐
	suvokti SUP turinčių mokinių istorijos mokymo specifiką;	☐	☐	☐
	logiškai, rišliai, vaizdžiai teikti istorinę medžiagą SUP turintiems mokiniams;	☐	☐	☐
Dailė specialioji didaktika	tinkamai taikyti istorijos mokymo metodus;	☐	☐	☐
	prieinamai SUP turintiems mokiniams formuoti istorijos vaizdinius, sąvokas;	☐	☐	☐
	taikyti kūrybinės raiškos būdus, dailės technikas pamokose;	☐	☐	☐
	surengti savo ar mokinių kūrybos darbų parodą, konkursą, organizuoti susitikimą su liaudies meistru ar dailininku profesionalu;	☐	☐	☐
Technologijų specialioji didaktika	Atrinkti dailės mokymo turinį, užduotis SUP turintiems mokiniams, atsižvelgiant į jų raiškos galimybes, mąstymo išgales;	☐	☐	☐
	taikyti technologijų mokymo metodus, vaizdines mokymo priemones;	☐	☐	☐
Specifinės mokymosi negalės	vesti pamoką, remiantis technologijų specialiosios didaktikos žiniomis;	☐	☐	☐
	atpažinti girdimojo suvokimo ir kalbinių procesų sutrikimus;	☐	☐	☐
	vizualinio suvokimo sutrikimus;	☐	☐	☐
	percepcinių – motorinių ryšių sutrikimus;	☐	☐	☐
	specifinius atminties sutrikimus;	☐	☐	☐
	savireguliacijos sutrikimus.	☐	☐	☐

LOGOPEDO PRAKTIKA [atsakyti prašome tik studijuojančius šaką Logopedija]

Užduotys/ disciplina	Praktika suformavo Jūsų gebėjimus	Taip	Ne	Nežinau
Logopedinių pratybų stebėjimas	Įvertinti logopedinių pratybų dalių seką, trukmę, tikslumą, atsižvelgiant į individualius ugdytinių poreikius	☐	☐	☐
	įvertinti kalbinės medžiagos parinkimo tikslumą, sudėtingumą, apimtį, įdomumą ugdytiniams;	☐	☐	☐
	įvertinti vaizdinių priemonių, didaktinės medžiagos, žaidimų taikymo tinkamumą	☐	☐	☐
	įvertinti logopedo kalbos aiškumą, taisyklumą, tempą, raiškumą;	☐	☐	☐

	suprasti logopedo bendravimo su vaiku ypatumus;	☐	☐	☐
Neurologija psichopatologija	Remtis žiniomis apie nervų sistemos sklaidos pažeidimus, jų priežastis, sąlygojančias negalę ir specialius ugdymo poreikius;	☐	☐	☐
Fonetika	remtis žiniomis apie garsų pakitimų žodyje priežastis ir būdus;	☐	☐	☐
	fonetinės analizės gebėjimai	☐	☐	☐
	taisyklingai tarti lietuvių bendrinės kalbos garsus;	☐	☐	☐
Logopedija	atpažinti įvairius kalbos neišsivystymo atvejus;			
	atpažinti rašomosios kalbos sutrikimus ir parinkti jų įveikimo būdus;	☐	☐	☐
	atpažinti mikčiojimą ir parinkti įveikimo metodus;	☐	☐	☐
	atpažinti sutrikdytą kalbos raidą, pasireiškiančią gebėjimo kalbėti ar suprasti kalbą praradimu, remtis kalbos grąžinimo principais, esant įvairioms afazijoms;	☐	☐	☐
	atpažinti balso sutrikimus;	☐	☐	☐
	suprasti sutrikusio intelekto, sutrikusios klausos, regos, autizmo, mutizmo negalių turinčių mokinių bendravimo ir kalbos ypatumus	☐	☐	☐
	rengti logopedinio ugdymo pratybų planus (formuluoti pasiekiamus tikslus, parinkti tikslus atitinkančias užduotis)	☐	☐	☐
	taikyti kalbos sutrikimų įveikimo metodus : garso mokymo, ST Galler, Domano – Delikato.	☐	☐	☐

KŪNO KULTŪROS MOKYTOJO IR KINEZITERAPEUTO PRAKTIKA

[atsakyti prašome tik studijuojančius šaką *Kūno kultūros pedagogika, kineziterapija*]

Užduotys/ disciplina	Praktika suformavo Jūsų gebėjimus	Taip	Ne	Nežinau
Pratybų stebėjimas	suprasti kūno kultūros ir kineziterapijos ugdymo organizavimą įstaigoje, priemonių bei metodikų parinkimą;	☐	☐	☐
	įvertinti įvairių fizinio ugdymo/gydymo metodikų pritaikymą asmenims,	☐	☐	☐
Bendroji kineziterapija	atpažinti motorikos sutrikimus, taikant bendruosius vertinimo (kokybinio, psichometrinio bei ekologinio kultūrinio) kriterijus;	☐	☐	☐
	taikyti kineziterapijos principus, praktiškai vertinant žmogaus funkcionalumą;	☐	☐	☐
	refleksyviai analizuoti asmenų, turinčių judėjimo funkcijų sutrikimų, stipriąsias ir silpnąsias savybes bei resursus, gyvenimo kokybės klausimus;	☐	☐	☐
	atpažinti savo, kaip būsimo specialisto, nuostatas į funkcinį sutrikimų turinčius asmenis, įvertinti savo pasirengimą padėti asmenims, turintiems judesio sutrikimų;	☐	☐	☐
Specialioji kineziterapija	parinkti judėjimo funkcijų įvertinimo metodus;	☐	☐	☐
	numatyti asmens judėjimo funkcijų atstatymo/kompensavimo galimybes;	☐	☐	☐
	parinkti ir taikyti tinkamus specialiosios kineziterapijos metodus, metodikas (sąnarių mobilizacija, Bobath metodika, PNF metodu, Mckenzie ir Brunnstromo metodika, autogeninė treniruotė);	☐	☐	☐
Kineziterapija pediatrijoje	pagrįsti motorikos sutrikimų vertinimą šiuolaikiška kineziterapijos teorija;	☐	☐	☐
	atpažinti motorikos sutrikimus, taikant bendruosius raidos vertinimo kriterijus;	☐	☐	☐
	taikyti teorinius kineziterapijos principus, įvertinant motorinę raidą;	☐	☐	☐
	numatyti vaiko judėjimo funkcijų atstatymo, kompensavimo galimybes, sudaryti kineziterapinių priemonių planą ir jį taikyti;	☐	☐	☐
	refleksyviai analizuoti savo, kaip būsimo specialisto, nuostatas į vaikus, turinčius psichomotorinių sutrikimų;	☐	☐	☐
	vesti kūno kultūros pamokas/kinezitepeuto pratybas;	☐	☐	☐
	rengti papildomo fizinio ugdymo renginius;	☐	☐	☐

Ar pakako turimų kompetencijų praktikų metu?

Kompetencijos ir gebėjimai	Taip	Ne	Nežinau
Organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo kompetencija :			
suprasti specialiosios pedagoginės pagalbos sistemą;	☐	☐	☐

suprasti ugdymo specifiką specialiojoje mokykloje;	☐	☐	☐
suprasti specialiosios pedagoginės pagalbos specifiką bendrojo lavinimo mokykloje;	☐	☐	☐
adekvačiai vertinti problemiškas situacijas mokykloje;	☐	☐	☐
<i>Ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija :</i>			
vadovautis bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų nuostatomis ir reikalavimais;	☐	☐	☐
analizuoti mokinio gebėjimą pasinaudoti teikiama specialiaja pedagogine pagalba, mokinio įsitraukimą į bendrą klasės veiklą ;	☐	☐	☐
formuluoti mokymo tikslus bei uždavinius;	☐	☐	☐
mokyti pagal individualizuotas (modifikuotas, adaptuotas) programas;	☐	☐	☐
<i>Ugdymo/si aplinkų kūrimo kompetencija :</i>			
teikti pasirinktam mokiniui individualią pagalbą pamokose;	☐	☐	☐
kurti emociniu ir dalykiniu požiūriais palankią mokymosi aplinką;	☐	☐	☐
modeliuoti individualizuotą mokymą SUP;	☐	☐	☐
<i>Mokymo/si proceso valdymo kompetencija :</i>			
rengti pamokų planus (formuluoti mokymo tikslus, rengti užduotis, atitinkančias mokinio gebėjimo lygį);	☐	☐	☐
taikyti tinkamus mokymo metodus;	☐	☐	☐
ugdyti mokinių kritinį mąstymą, kūrybiškumą ir problemų sprendimą;	☐	☐	☐
tenkinti mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius pamokose	☐	☐	☐
vesti pamokas SUP turintiems mokiniams (specialiojo pedagogo kabinete);	☐	☐	☐
<i>Mokinių pažinimo, jų pasiekimų vertinimo kompetencija:</i>			
atpažinti specialius mokinių mokymosi poreikius suteikiant papildomą pagalbą;			
atlikti pedagoginį specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių gebėjimų vertinimą (mokyklos specialiojo ugdymo komisijos posėdžių ar kitu metu);	☐	☐	☐
(į)vertinti mokinių pasiekimus pagal individualizuotos programos kriterijus;	☐	☐	☐
derinti formalų ir neformalius vertinimo būdus;			
<i>Bendroji komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija:</i>			
taisyklingai vartoti kalbą, naudoti verbalinius ir neverbalinius komunikavimo būdus;	☐	☐	☐
analizuoti specialiojo pedagogo veiklą reglamentuojančius norminius dokumentus,	☐	☐	☐
atrinkti ugdymui aktualią informaciją iš įvairių šaltinių;	☐	☐	☐
tvarkyti mokyklos dokumentaciją (klasės žurnalą, mokinių pasiekimų knygeles);	☐	☐	☐
<i>Reflektavimo ir mokymosi mokyti kompetencija :</i>			
analizuoti pamokos dalių seką, trukmę, mokymo metodų ir užduočių parinkimo tikslumą, atsižvelgiant į specialiuosius ugdymosi poreikius;	☐	☐	☐
įvertinti savo gebėjimą mokyti;	☐	☐	☐
įvertinti profesinės praktikos privalumus ir trūkumus;			
vadovautis mokymosi visą gyvenimą nuostata;	☐	☐	☐
<i>Informacinių technologijų naudojimo kompetencija :</i>			
naudoti informacines technologijas mokymo procese;	☐	☐	☐
rengiant mokymo turinį, priemones, naudotis internetinėmis ir kt. technologijomis;	☐	☐	☐
<i>Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija :</i>			
vertinant mokinio gebėjimus, parenkant mokymo strategijas, bendradarbiauti su mokytojais,			

specialiuoju pedagogu, logopedu, mokiniais, jų tėvais;			
veiksmingai dalyvauti grupės/komandos veikloje, pvz., specialiojo ugdymo komisijos darbe;	☐	☐	☐
teikti metodinę ar kt. pagalbą mokytojams, tėvams (globėjams);	☐	☐	☐
šviesti mokyklos bendruomenę specialiojo ugdymo, pedagoginės pagalbos teikimo klausimais;			
dalintis žiniomis su savo kurso draugais, bendradarbiauti, rengiantis pamokoms praktikos metu;			
Mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencija :			
pozityviai vertinti mokinių pasiekimus;	☐	☐	☐
ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi;	☐	☐	☐
kurti mokymąsi palaikančią sistemą užtikrinančią socialinės atskirties prevenciją, skatinti mokinių bendradarbiavimą;	☐	☐	☐
ASMENINĖS VERTYBĖS / NUOSTATOS			
Ar praktikos padėjo formuoti Jūsų nuostatomis:	Taip	Ne	Nežinau
suvokti švietimo procesus, demokratijos teoriją ir praktiką, palaikyti teisinių normų laikymąsi			
vadovautis šiuolaikine švietimo paskirties samprata: kurti informacinę ir žinių visuomenę;			
integruoti istorijos, geografijos, kultūros žinias vertinant Europos Sąjungos šalių kultūrų įvairovės poveikį Lietuvai;			
dalyvauti švietimo kaitos procesuose naudojant socialinių, gamtos mokslų, naujų technologijų pasiekimus ir atliepti modernėjančios visuomenės iššūkius;			
gerbti mokinius, nepaisant individualių ir sociokultūrinių skirtumų;	☐	☐	☐
tolerantiškai vertinti ir gerbti namų aplinkos vaidmenį, šeimos vertybių skirtumus, bendraujant su mokiniais ir jų tėvais (globėjais);	☐	☐	☐
gebėjimas kelti vaiko mokymosi motyvaciją;	☐	☐	☐
mokyti mokinius, vadovaujantis bendražmogiškoms vertybėms skatinti mokinių teigiamą požiūrį į mokymąsi, aplinką ir gamtą;	☐	☐	☐
Empatiškai bendrauti su mokiniais ir ugdyti jų toleranciją, empatiją kitokiam asmeniui;	☐	☐	☐
skatinti mokinių bendravimą ir bendradarbiavimą;	☐	☐	☐
gerbti SUP vaiko teises ir pratinti vykdyti pareigas	☐	☐	☐

Galbūt norite pasidalinti savo nuomone apie praktikas, ar pakomentuoti savo atsakymus į šios anketos klausimus? Parašykite.

.....

.....

.....

.....

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS, SĖKMĖS!